

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÝCH ČINŮ
PŘÍSLUŠNÍKŮ NEBO ZAMĚSTNANCŮ
BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Metodika vyšetřování trestných činů příslušníků nebo
zaměstnanců bezpečnostních sborů

Zpracovala: Nathalie Zinková

Vedoucí práce: doc. JUDr. Mgr. František Vavera, Ph.D., LL.M.

Katedra trestního práva Fakulta právnická Západočeské

univerzity v Plzni

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Nathalie ZINKOVÁ**
Osobní číslo: **R18M0485P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Metodika vyšetřování trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

Úvod

Cíl a metody práce

Pojmosloví, zkratky

Bezpečnostní sbory (pojem, postavení, specifiky)

Typová kriminalistická charakteristika trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů

Stopy typické pro vyšetřování trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů

Zvláštnosti předmětu vyšetřování příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů

Zvláštnosti podnětů k vyšetřování příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů

Zvláštnosti prvotních vyšetřovacích a operativně pátracích úkonů

Zvláštnosti kriminalistických verzí, plánování a organizace vyšetřování

Zvláštnosti následné etapy vyšetřování

Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnosti kriminalistické prevence

Má úvaha/ názor

Závěr

Použité prameny

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

1. MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. Veřejné sbory. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-604-2.
2. NESVADBA, Petr. Policejní etika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-195-3.
3. STRAUS, Jiří. Úvod do kriminalistiky. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4.
4. FRYŠTÁK, Marek. Kodex policejní etiky, Kriminalistika, 2004
5. STRAUS, Jiří a František VAVERA. Dějiny kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-370-4.
6. STRAUS, Jiří a František VAVERA. Slovník kriminalistických pojmů a osobností. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-258-5.
7. TOMEK, Petr. Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů: s komentářem, poznámkami a judikaturou. Olomouc: ANAG, 2019-. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7554-234-2
8. PORADA, Viktor. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0.
9. KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-535-7.
10. ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **15. února 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 8. srpna 2022

Čestné prohlášení

Tímto čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Metodika vyšetřování trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů*“ vypracovala zcela samostatně s použitím řádně uvedených zdrojů a literatury.

V Plzni, březen 2023

.....
Nathalie Zinková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat především doc. JUDr. Františkovi Vaverovi, Ph.D., LL.M. za ochotný přístup při sepisování této diplomové práce a brig. gen. JUDr. Bc. Radimovi Dragounovi, Ph.D. za poskytnutí rozhovoru.

Obsah

Úvod (Cíl a metody práce)	1
1 Zkratky a pojmosloví	4
1.1 Zkratky.....	4
1.2 Pojmosloví	5
2 Bezpečnostní sbory	8
2.1 Bezpečnostní sbory- pojem.....	8
2.2 Policie České republiky	9
2.2.1 Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV	11
2.2.2 Národní centrála proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminalitě SKPV	11
2.3 Hasičský záchranný sbor České republiky.....	12
2.4 Celní správa České republiky.....	13
2.5 Vězeňská služba České republiky	14
2.6 Zpravodajské služby	15
2.7 Bezpečnostní informační služba.....	15
2.8 Úřad pro zahraniční styky a informace.....	16
2.9 Generální inspekce bezpečnostních sborů	16
2.9.1 Vznik a vývoj GIBS.....	17
2.10 Vztah speciality k trestnímu řádu	19
2.10.1 Policejní orgán.....	19
2.10.2 Použití agenta	19
2.10.3 Beztrestnost agenta	20
2.10.4 Zkouška spolehlivosti	20
3 Typová kriminalistická charakteristika trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů	21
3.1 Jednotlivé trestné činy	21
3.1.1 Trestná činnost v oblasti korupčního jednání	22
3.1.2 Trestné činy páchané v souvislosti s veřejnými zakázkami.	25
3.1.3 Zneužití pravomoci úřední osoby	26
3.1.4 Trestná činnost v oblasti úniku a zneužití informací	26
3.1.5 Nepřiměřené užití donucovacích prostředků a trestná činnost s podezřením na mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení	27
3.1.6 Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti	28
3.1.7 Trestná činnost v oblasti extremismu.....	28
3.1.8 Trestný čin ublížení na zdraví	29
3.1.9 Výtržnictví.....	30

3.1.10 Ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství a zneužití jiné omamné a psychotropní látky	30
3.1.11 Vojenské trestné činy	30
3.1.12 Porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru	32
3.2.....	32
Příčiny trestných činů	32
3.3 Stručné shrnutí statistik GIBS	33
4 Typické vyšetřovací situace u trestných činů páchaných příslušníky a zaměstnanci BS.....	34
5 Typický způsob páchaní a modus operandi	41
6 Typické vlastnosti pachatelů a motivy jejich jednání	48
7 Typické vlastnosti obětí.....	51
8 Typické motivy	52
8.1 Přijetí do služebního poměru ve vztahu k typickému motivu pachatele.....	53
9 Stopy typické pro vyšetřování TČ příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů.....	55
9.1 Likvidace stop	58
10 Zvláštnosti předmětu vyšetřování příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů.....	59
11 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů.....	61
12 Zvláštnosti prvotních vyšetřovacích a operativně pátracích úkonů	64
13 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování	66
14 Zvláštnosti následné etapy vyšetřování.....	67
15 Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnosti kriminalistické prevence.....	68
16 Kazuistika	71
16.1 Kauza Osm dozorců stíháno ze zneužití pravomoci úřední osoby	71
16.2 Kauza Bereta	72
Závěr	74
Resumé	77
Cizojazyčné resumé.....	78
Seznam použitých zdrojů.....	79
Knižní publikace	79
Právní předpisy	80
Komentáře právních předpisů	80
Výroční a tiskové zprávy	81
Internetové zdroje	81
Judikatura	82
Přílohy	82

1. Rozhovor s ředitelem GIBSu brig. gen. JUDr. Bc. Radima Dragouna, Ph.D.....	82
2.Tabulky se statistikou získané ze zpráv o činnosti GIBS	86

Úvod (Cíl a metody práce)

Metodika vyšetřování trestných činů se řadí do třetí velké části kriminalistiky, kriminalistické metodiky a zkoumá zákonitosti vzniku a původu stop určitého druhu trestného činu, na jejichž základě se dále vytvářejí obecné metody. Obecné metody jsou pak ovlivněny podmínkami odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů.

Téma „Metodika vyšetřování trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů“ jsem si vybrala, jelikož je trestná činnost příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů velice závažnou problematikou. Její význam je podmíněn mimo jiné i tím, že tato trestná činnost způsobuje nedůvěru veřejnosti v bezpečnostní sbory, a tak si myslím, že je velmi důležitou součástí života každého z nás, a v současnosti velice aktuálním tématem. Přesto se jím doposud nezabývalo mnoho autorů. Příslušník bezpečnostního sboru má „nejtěsnější“ vztah mezi zaměstnavatelem/státem a občanem ČR. Čemuž odpovídá i samotný služební poměr příslušníka bezpečnostního sboru. Na rozdíl od ostatních metodik vyšetřování trestných činů, se kterými se setkáváme poměrně hojně.

Úvodem nutno upřesnit, že se jedná především o propojení odvětví trestního práva a práva správního. Samotná metodika vyšetřování a její dílčí části slouží ke správnému a optimálnímu průběhu celého vyšetřování („vzorové“ vyšetřování) a jako celek napomáhá i při odhalování trestné činnosti, vyšetřování a ke kriminalistické prevenci trestných činů, a je tak nedílnou součástí kriminalistické vědy. Odhaluje a zkoumá zákonitosti vzniku stop, důkazů a jiných podstatných informací pro celé vyšetřování. Jedná se o systém s pevným řádem.¹

Pro každý bezpečnostní sbor je typický výskyt jiného druhu trestného činu, který páchá v porovnání s jiným výrazně častěji. To je spojeno i s obsahem činnosti daného bezpečnostního sboru a tím i přístupem k určitému vybavení, zbrání či citlivým informacím. Zásadním rozdílem je pak také, zda páchá trestný čin příslušník nebo zaměstnanec ozbrojeného či neozbrojeného bezpečnostního sboru. Vysvětlení této problematiky více v kapitole Bezpečnostní sbory. Četnost těchto trestných činů vychází především ze statistik Generální inspekce bezpečnostních

¹ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 120-121.

sborů, přestože to není jediným zdrojem. Dovolila jsem si zpracovat i tabulky pro lepší představu, které jsou přiloženy v příloze této práce.

Ve své práci se zaměřím na vybrané trestné činy páchané příslušníky nebo zaměstnanci bezpečnostních sborů. Pokud bych se zabývala ve své práci taxativním výčtem trestných činů, které páchá tato skupina, jednalo by se o mnohem rozsáhlejší práci. Jelikož se jako jakékoliv jiné fyzické osoby i oni mohou dopouštět a dopouštějí všech druhů trestných činů. Zaměřím se tedy na trestné činy, z mého pohledu nejpodstatnější, v oblasti korupce, trestné činy páchané v souvislosti s veřejnými zakázkami, zneužití pravomoci úřední osoby, trestné činy v oblasti úniku a zneužití informací, trestný čin nepřiměřeného užití donucovacích prostředků a trestnou činnost s podezřením na mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení, maření úkolu úřední osoby z nedbalosti, trestnou činnost v oblasti extremismu, trestný čin ublížení na zdraví výtržnictví, trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství a zneužití jiné omamné a psychotropní látky, trestné činy vojenské a porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostních sborů. Co se týká mnou vybraných trestných činů, vybírala jsem si je především s ohledem na četnosti jejich výskytu a dopadu na společnost.

Toto téma jsem si vybrala vzhledem k tomu, že této problematice není věnována, dostatečná pozornost. Záměrem této práce není do detailu popsat každý trestný čin, jelikož by pak práce svým obsahem značně přesahovala doporučený rozsah.

Při sepisování této práce a u vytváření metodiky vyšetřování trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů je nutné brát v úvahu a postupovat v souladu s obecnými zásadami trestního práva a zejména se zásadou subsidiarity trestní represe, která je zakotvena v ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku.

Základním cílem této práce je systematicky, přehledně a komplexně popsat metodiku vyšetřování TČ příslušníků nebo zaměstnanců BS. Výsledkem by měl tedy být ucelený a obecný výstup, jež dostatečně shrne toto téma.

Práci rozdělím do jednotlivých kapitol. Kdy první část práce je zaměřena na obecný popis toho, kdo a co jsou bezpečnostní sbory. Tuto deskripci považují za podstatnou náležitost práci. V další kapitole se zaměřím již na první část metodiky vyšetřování, a to na typovou kriminalistickou charakteristiku trestných činů

příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů, jejíž subcílem bude popsat jednotlivé trestné činy. K porozumění a oživení práce zakomponuji kapitolu vztahu speciality trestního řádu, kde stručně popíši především policejní orgány, použití agenta a zkoušku spolehlivosti. Poté budu v následujících kapitolách pokračovat v souladu s obsahem a metodikou vyšetřování, popíši jednotlivé komponenty metodiky od typických kriminálních situací, po vlastnosti obětí a pachatelů, stopy až po zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnosti kriminalistické prevence.

Vzhledem k povaze a struktuře této práce jsem se rozhodla zakomponovat v rámci příloh i rozhovor se současným ředitelem Generální inspekce bezpečnostních sborů. Závěrem této práce vše zhodnotím a pokusím se vyjádřit i krátce svůj vlastní názor na tuto rozsáhlou problematiku.

Metody, jež budu využívat, jsou především metoda deskriptivní, analytická a komparační. Pracovat budu především s odbornými publikacemi, inspiraci budu nalézat také v právních předpisech a příslušných komentářích k zákonům. Shrnutí používaných zdrojů připojím na samotný konec této práce.

1 Zkratky a pojmosloví

1.1 Zkratky

BS- Bezpečnostní sbory

LZPS- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

ObčZ- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

HZS ČR- Hasičský záchranný sbor České republiky

ČR- Česká republika

OČTR- orgán činný v trestním řízení

TrŘ- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

TrZ- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Policie ČR- Policie České republiky

GIBS - Generální inspekce bezpečnostních sborů

BIS - Bezpečnostní informační služba

Ústava ČR - Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů - Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o Policii ČR - Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů/GIBS- Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o hasičském záchranném sboru - č. 320/2015 Sb. o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Správní řád - Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o vojenské policii- Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii), ve znění pozdějších předpisů

1.2 Pojmosloví

V této kapitole nastíním pojmy, které budu ve své práci využívat a je nutné jim před započtením čtení této práce porozumět.

Metodika vyšetřování má dvě základní funkce, zaprvé se jedná o funkci poznávací a zadruhé o funkci formativní. Funkce poznávací zkoumá jednotlivé skupiny TČ a vytváří popis jejich kriminalistické charakteristiky, typických stop vzniklých při jejich páchání a typických vyšetřovacích situacích. Formativní funkce se zaměřuje na tvorbu kriminalistických metod obecně jako celku v následných fázích, kterými jsou především jejich odhalování, vyšetřování a prevence. Při vytváření metodik seskupujeme TČ do skupin podle jejich významných faktorů, kterými může být motiv TČ, osobnost pachatele nebo lokalita TČ.² Metodiku vyšetřování TČ spáchaných příslušníky nebo zaměstnanci BS konkrétně řadíme do zvláštní části metodiky vyšetřování TČ.

Metodika je úzce spojena s termíny metoda a metodologie. Metoda a metodologie jsou součástí metodiky a nemělo by docházet k jejich záměně, ačkoliv se na první pohled jedná o téměř totožné pojmy. Kriminalistické metody jsou využívány nejen během vyšetřování, ale jsou významné i pro soudní či znaleckou činnost a i při vyhodnocování důkazů.³ Existuje několik typů. Ať už se jedná o metody obecné poznávací, případně metody převzaté z jiných vědních disciplín jako jsou biologie, matematika, psychologie, apod. nebo specifické metody, jako jsou např. zevšeobecňování poznatků z praxe a tvůrčí přizpůsobování a přetváření poznatků a metod z jiných odvětví. Na rozdíl od metodiky je metodologie vědním oborem, jež se zabývá metodami, jejich tvorbou a aplikací.⁴

Nyní si dovoluji krátce porovnat jednotlivé výklady pojmu metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Uvedu definici podle profesora Musila „*Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů jako samostatná část kriminalistiky je systém tvrzení o kriminalistických charakteristikách, o zákonitostech vzniku, trvání a zániku stop jednotlivých druhů trestných činů a o vyšetřovacích situacích utvářejících se při jejich vyšetřování, jakož i systémem*

² MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 1992, s. 13.

³ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 120-122.

⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 62.

typových modelů činnosti vyšetřovatele při odhalování, vyšetřování a kriminalistické prevenci trestných činů určitého druhu.“, „Metodika vyšetřování není závaznou a rigidní šablonou, nýbrž doporučením.“⁵ A druhou podle profesora Rybáře, dle něhož je pak kriminalistická metodika vyšetřování jednotlivých TČ „systémem o jednotlivých kriminalistických charakteristikách, zákonitostech vzniku, trvání a zániku kriminalistických stop, náležejících určitému druhu trestných činů, o systému metodických postupů a činností subjektů při vyhledávání, objasňování, vyšetřování, dokazování a prevenci jednotlivých druhů trestných činů, vyplývajících z konkrétní vyšetřovací situace.“⁶

Vzhledem k tomu, že je každý TČ jedinečným, je nutné mu přizpůsobovat i metodiku vyšetřování. Hlavními zásadami tvorby metodiky vyšetřování jsou vědeckost, závislost obsahu metodiky na charakteristice, konzistentní pojetí tvorby metodiky a její dynamičnost.⁷

Dalším výrazným pojmem, se kterým se budeme v této práci setkávat je TČ, jehož definici nalezneme v ustanovení § 13 TrZ. „Trestný čin je protiprávním činem, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“⁸ TČ se dělí na zločiny a přečiny dle ustanovení § 14 TrZ. Hranici stanovuje výše trestu. Úmyslné TČ, u nichž je horní hranice trestu odnětí svobody stanovena v maximální výši pět let se označují jako přečiny, stejně jako TČ nedbalostní. Z pohledu materiálního je TČ jednání označené soudem jako trestné. A z pohledu formálního se jedná o jednání, které vykazuje znaky uvedené v trestním zákoně. Materiálně formální pojetí je kombinací dvou výše zmíněných pojetí.

Dalším významným pojmem, je vyšetřování. Vyšetřováním se dle ustanovení

§ 161 TrŘ rozumí část trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Toto

⁵ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 1992, s. 13.

⁶ RYBÁŘ, Miroslav. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Plzeň: Nava, 2008, s. 8-9.

⁷ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 120-122.

⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 126-187.

ustanovení obsahuje i výklad pojmu vyšetřovací orgán. Pokud zákon nestanoví jinak, pak jsou vyšetřovacími orgány útvary Policie ČR. GIBS vyšetřuje TČ, které spáchali příslušníci Policie ČR, Vězeňské služby ČR, Celní správy ČR anebo zaměstnanci ČR.⁹ Státní zástupce koná vyšetřování, pokud se jedná o TČ spáchané příslušníky GIBS, BIS, UZSI, příslušníky Vojenského zpravodajství anebo příslušníky Vojenské policie a také o TČ zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v GIBS.¹⁰ Vyšetřování z pohledu kriminalistiky je chápáno i jako činnost před zahájením trestního stíhání.

Dále si dovoluji objasnit i další pojmy, které úzce souvisí s tímto tématem. Jako je pojem bezpečnost, který je často vykládán ve spojení s opačným pojmem nebezpečí. Jedná se o stav, jenž objektivně obsahuje možnost vzniku nebezpečí a následné škody.¹¹

Pro porozumění této práce je jistě na místě uvést i základní rozdíly mezi příslušníkem a zaměstnancem BS. Ty nalezneme kupříkladu v tom, na jakém základě vzniká služební či pracovněprávní poměr. Příslušník musí dát souhlas ke vzniku služebního poměru, ovšem vznik tohoto poměru je jednostranným aktem a tento poměr je vázán k ČR. Na rozdíl od zaměstnance, jehož pracovněprávní vztah vzniká na základě dvoustranného právního aktu, pokud zákon neurčí jinak, např. u vedoucích pozic vzniká jmenováním. Pracovněprávní smlouvy známé z pracovního práva. Dalším významným rozdílem je pak samotné pojetí služebního poměru jako správněprávního vztahu a zaměstnaneckého poměru jako vztahu občanskoprávního.

Úřední osoba je definována v ustanovení § 127 TrZ, ve spojení s ustanovením

§ 114 TrZ, další úpravu nalezneme např. v ustanovení § 334 odst. 2 TrZ, kde jsou vymezeny úřední osoby ve vztahu k TČ úplatkářství. Jedná se o: soudce, státní zástupce, prezidenta, poslance, senátora, člena vlády, osobu zastávající funkci v orgánu veřejné moci, člena zastupitelstva, odpovědného úředníka, příslušníka ozbrojených sil nebo BS, soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti, notáře, finančního arbitra a fyzickou osobu, která byla ustanovena lesní stráží,

⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1485.

¹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (*trestní řád*), ve znění pozdějších předpisů

¹¹ HENDRYCH Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 436.

stráží přírody, mysliveckou nebo rybářskou stráží. Před novelou TrZ, která nabyla účinnosti roku 2010, byl používán pojem veřejný činitel.

Veřejným činitelem byl podle staré úpravy volený funkcionář nebo jiný odpovědný pracovník orgánu státní správy a samosprávy, soudu či jiného státního orgánu, příslušník ozbrojených sil a BS či soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti. Zvláštní zákony mohly za veřejné činitele považovat také fyzickou osobu, která byla ustanovena lesní stráží, apod. Tyto osoby byly trestně odpovědné, pokud spáchaly TČ v souvislosti s výkonem jejich pravomocí.¹²

2 Bezpečnostní sbory (pojem, postavení, specifika)

V této kapitole bych nejprve přiblížila BS obecně. Dovolila bych si zmínit i některá podstatná specifika, odlišnosti či zajímavosti, a poté bych se věnovala jednotlivým z nich konkrétně. Pro mou práci je zásadní rozlišit a stručně popsat hlavní úkoly a strukturu jednotlivých BS. A to především, aby nedošlo k záměně s jinými z nich. V dalších kapitolách pak nebude nutné je blíže specifikovat.

Ačkoliv se na první pohled může zdát, že se jedná o triviální a základní znalosti nejen studentů práv, realita je o něco složitější.

2.1 Bezpečnostní sbory- pojem

BS jsou podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona o služebním poměru příslušníků BS, Policie ČR, BIS, Vězeňská služba České republiky, Úřad pro zahraniční styky a informace, HZS ČR a Celní správa České republiky a GIBS.

Další možné rozdělení je na ozbrojené a neozbrojené BS. Kdy především ty ozbrojené musí podléhat dozoru ve všech demokratických státech.

Některé BS jsou také základní složkou integrovaného záchranného systému. Integrovaný záchranný systém tvoří zejména: HZS ČR, Policie ČR a Zdravotnické záchranné služby České republiky.¹³ A jedná se o veřejný neozbrojený sbor, jako jediný působící v České republice.¹⁴

Nyní krátce ke vzniku služebního poměru. Jak vyplývá ze zákona o služebním poměru příslušníků BS služební slib a služební zkouška jsou nezbytnými

¹² HENDRYCH Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1118.

¹³ Tamtéž, s. 258.

¹⁴ MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 29.

podmínkami pro vznik služebního poměru u BS. Služební slib musí být složen v den nástupu do výkonu služby a služební zkouška slouží jako podmínka k přeměně služebního poměru z doby určité na dobu neurčitou. Nařízení vlády stanovuje blíže její průběh, obsah a hodnocení. V případech uvedených v přechodných ustanoveních, konkrétně ustanovení § 215 odst. 9 se složení služební zkoušky nevyžaduje.¹⁵

Na závěr první kapitoly považují za nutné zmínit také, že ne vždy je jednání příslušníka či zaměstnance BS kvalifikováno jako TČ či přestupek. Takové jednání je pak dle ustanovení § 50 zákona o služebním poměru příslušníků BS kázeňským přestupkem, za který může být příslušníkovi BS uložen kázeňský trest, jehož forma je stanovena v ustanovení § 51 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Hranice určování, které jednání splňuje podmínky pro takový TČ je velmi neostrá. A posouzení důležitosti úkolu je velmi subjektivním. V návaznosti na kázeňské provinění je žádoucí zmínit mimo jiné existenci etických kodexů, ty utvářejí základní morální hodnoty a pravidla chování určitých profesních skupin. Vznikají u různých oborů, např. Etický kodex České lékařské komory, České televize, Kodex etiky zaměstnanců. Například cílem kodexu Policie ČR je pomáhat a chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, pomáhat a chránit práva a svobody osob, prosazovat zákonnost.¹⁶

2.2 Policie České republiky

Policie ČR je jednotným ozbrojeným BS, který je „podřízený“ Ministerstvu vnitra. Přímo podřízený Ministerstvu vnitra je jen policejní prezident, který odpovídá za plnění úkolů policie. Ministr vnitra je pak ze své funkce odpovědný poslanecké sněmovně i vládě.

Vrcholným útvarem stojícím v čele organizační struktury Policie ČR je Policejní prezidium ČR, v jehož čele stojí prezident. Policejní prezident je jmenován ministrem vnitra jakožto služebním funkcionářem v této věci, tím může být také z funkce odvolán. Dalšími jsou útvary policie s celostátní působností, krajská ředitelství policie, útvary zřízené v rámci krajských ředitelství.¹⁷

¹⁵ Zákon č. 361/2003 Sb., *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*.

¹⁶ NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 203-287.

¹⁷ ŠKODA, Jindřich. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 49-54.

Činností policie je činnost veřejné správy, vykonávaná za účelem ochrany veřejného zájmu (veřejného pořádku, bezpečnosti státu, ochrany života, zdraví a majetku osob). Veřejný pořádek je neurčitým pojmem, jedná se o souhrn společenských vztahů, odehrávajících se na veřejných místech a ovlivňujících veřejnost, jde o nutnou podmínku bezproblémového společenského soužití.¹⁸

Policie by měla odhalovat a vyšetřovat TČ a přestupky, vést boj proti terorismu, chránit státní hranici v určeném rozsahu a napomáhat při plnění některých úkolů svěřených státní správě., např. pobyt cizinců. Měla by ale také těmto situacím předcházet. A plnit úkoly na úseku vnitřního pořádku, tedy uvnitř státu, výjimečně ji mohou být svěřeny i úkoly přesahující hranice státu, a to na základě mezinárodních smluv, dle čl. 10 Ústavy ČR, spolu s ust. §93 zákona o policii.¹⁹

Tyto úkoly plní příslušníci policie, kteří jsou ve služebním poměru a další zaměstnanci tohoto BS. Zákony stanovují meze, ve kterých se musí jejich zákroky a úkony pohybovat.²⁰ Typicky se jedná o žádosti o poskytování součinnosti jiných osob či orgánů, omezení vstupu, provádění prohlídek osob i objektů, apod. Právní úpravu nalezneme především v zákoně o Policii ČR a trestním řádu.²¹

Policisté jsou mimo jiné oprávněni používat donucovací prostředky a zbraně, k jejichž čemuž byli předtím řádně vycvičeni (jedná se např. o nejrůznější hmaty, chvaty, údery, použití pout, obušku, vytlačování koněm, použití pásu k zastavení vozidla, vodního stříkače, hrozbu namířenou střelnou zbraní, prostředky k zamezení prostorové orientace). Při předcházení TČ a v dalších případech stanovených zákonem jsou policisté oprávněni používat tzv. podpůrné operativně pátrací prostředky, jimiž jsou informátor, krycí prostředky, jako např. krycí doklady nebo činnosti sloužící k zastírání skutečné totožnosti osoby, dále zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky. Za podmínek stanovených TrŘ mohou v řízení o úmyslném TČ používat nejen podpůrné, ale i tzv. operativně pátrací prostředky, jimiž jsou předstíraný převod (např. předstíraná koupě věci), sledování

¹⁸ Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/verejny-poradek.aspx>.

¹⁹ MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 21-25.

²⁰ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1056.

²¹ MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 37-42.

osob a věcí a použití agenta. Agentem je v takovém případě policista. Dále mohou, jde-li o řízení pro zvlášť závažný úmyslný TČ nebo jiný úmyslný TČ, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, na příkaz předsedy senátu soudu nebo soudce provádět odposlech a záznam telekomunikačního provozu. Úkolem policie je také odhalovat TČ jejich příslušníků nebo zaměstnanců, zjišťovat jejich konkrétní pachatele, jakož i provádět tzv. zkoušky odolnosti policistů a zaměstnanců policie.

K odhalování a vyšetřování protiprávního jednání uvnitř tohoto BS sloužila v minulosti Inspekce policie, která byla útvarem Ministerstva vnitra v čele s ředitelem jmenovaným vládou. Kontrolu použití sledování osob, věcí, odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, rušení telekomunikačního provozu a kontrolu činnosti Inspekce policie vykonávala Poslanecká sněmovna, která k tomu zřizovala kontrolní orgán složený přímo z poslanců. Nyní její působnost vykonává GIBS, více o vzniku a vývoji GIBS ve stejnojmenné podkapitole.

2.2.1 Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV

Nedílnou součástí Policie ČR je také Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování („NCOZ“), která vznikla 1. 8. 2016. Jedná se o orgán s celorepublikovou působností, který vznikl spojením Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV a Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality SKPV. Její působnost je zaměřena především na odhalování organizovaného zločinu, finanční kriminality, závažné hospodářské TČ a korupce. Do její působnosti spadá také dohledávání majetku z trestné činnosti na území České republiky (Asset Recovery Office), je národní centrálou proti penězokazectví a určeným pracovištěm pro boj proti daňovým únikům a daňové kriminalitě.²²

2.2.2 Národní centrála proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminalitě SKPV

V souvislosti s NCOZ považují za nutné zmínit také důležitou změnou, která nastala dne 1. 1. 2023. Jde vznik samostatného útvaru Národní centrály proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminalitě SKPV s celostátní působností,

²² Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skp.aspx>.

kteřá je zaměřena na odhalování a objasňování TČ v této oblasti s přesahem i do oblasti hospodářských TČ a TČ korupčního jednání.²³

2.3 Hasičský záchranný sbor České republiky

HZS ČR je jediným veřejným neozbrojeným sborem. Jeho hlavním úkolem je chránit majetek, životy a zdraví obyvatel, životní prostředí a zvířata. Především před požáry a dalšími výjimečnými událostmi. Je také jednou ze základních složek integrovaného záchranného systému.

Organizačně se člení na generální ředitelství HSZ ČR, HZS krajů, záchranný útvar HZS ČR, Střední odbornou školu požární ochrany a Vyšší odbornou školu požární ochrany ve Frýdku-Místku.

Generální ředitelství HZS ČR je součástí Ministerstva vnitra a v jeho čele stojí generální ředitel. Ze zákona o služebním poměru vyplývá, že ho do funkce jmenuje ministr vnitra. Do kompetence generálního ředitele spadá také řízení krajských sborů a Záchranného sboru HZS ČR, které jsou organizačními složkami státu a účetními jednotkami, jejichž příjmy a výdaje jsou součástí rozpočtové kapitoly Ministerstva vnitra. Hasičské sbory krajů se účastní na tvorbě státního rozpočtu. Samostatnou organizační složkou státu v rámci HZS ČR je též Střední odborná škola a Vyšší odborná škola požární ochrany, která má sídlo ve Frýdku Místku.²⁴

Většinu úkolů HZS ČR plní jeho příslušníci ve služebním poměru nebo zaměstnanci a jejich úkoly jsou stanoveny zákonem. Hlavní oblastí činnosti HZS ČR je zásahová činnost, výkon státního požárního dozoru, preventivně výchovná činnost, ochrana obyvatelstva, poskytování humanitární pomoci v rámci ČR i do zahraničí a tvorba právních předpisů v oblasti požární ochrany, ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování, integrovaného záchranného systému a krizového řízení.²⁵

Může se jednat i o úkoly mimořádné, jejichž splnění je nutné v zájmu ochrany života nebo zdraví obyvatel, životního prostředí, zvířat nebo majetku,

²³ Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-terorismu-extremismu-a-kyberneticke-kriminalite.aspx>.

²⁴ Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/hasicky-zachranny-sbor-ceske-republiky.aspx>.

²⁵ MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 29-31.

v mezích jeho působnosti. Mezi další úkoly patří např. zákaz vstupu na dané místo, apod.

Právní úpravu nalezneme v zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, v Zákon o hasičském záchranném sboru, v zákoně č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a v neposlední řadě také v zákoně č. 240/2000 Sb., zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).²⁶

V případě trestního řízení vedeného proti příslušníkovi nebo zaměstnanci HZS ČR bude věc v přípravném řízení řešit Policie ČR. To je výjimkou oproti ostatním BS (s výjimkou zpravodajských služeb), kde je policejním orgánem GIBS. K tomu blíže v dalších kapitolách.

2.4 Celní správa České republiky

Celní správa ČR vykonává svou působnost v oblasti celnictví, celní politiky a sazeb, celní statistiky. Jejímí funkce jsou např. správa některých daní, kontrola a dozor vykonávaný v souvislosti s přechodem zboží přes hranice, vybírání cel, uplatňování tzv. kontrolního režimu u zákonem stanovených vojensky využitelných druhů zboží a technologií nebo při ochraně před zbožím porušujícím některá práva duševního vlastnictví.²⁷

Organizační složky celní správy jsou následující. V čele stojí Generální ředitelství cel, celní ředitelství a celní úřady. Generální ředitelství cel je ze zákona podřízeno Ministerstvu financí, ovšem jako jediné z organizačních složek celní správy. Tato podřízenost se projevuje i kompetencí Ministerstva financí, které má ve své pravomoci přezkum rozhodnutí vydaných v řízení dle správního řádu, zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků ve znění pozdějších předpisů. Ministerstvo financí je ústředním orgánem státní správy pro clo, daně a další poplatky. A tedy také pro instituce, které zajišťují jejich výběr. Neznamená to však, že Ministerstvo financí přímo řídí celní správu ČR, jedná se spíše o kontrolu a

²⁶ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 232.

²⁷ MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 25-28.

regulaci její činnosti. Úpravu nalezneme v ustanovení § 1 odst. 1 zákona o celní správě.²⁸

Zajímavostí je, že Generální ředitelství plní jak funkci organizační složky, tak i účetní jednotky, mimo to má postavení policejního orgánu v řízení o TČ spáchaných v souvislosti s porušením celních předpisů, daňových předpisů, předpisů týkajících se pohybu zboží mezi zeměmi a předpisů o umístění a pořizování zboží v jiných státech, které jsou členy Evropských společenství.²⁹

Právní úpravu nalezneme v zák. č. 17/2012 Sb., *zákoně o Celní správě České republiky ve znění pozdějších předpisů* a zákon č. 242/2016 Sb., *zákon celní zákon*.³⁰

2.5 Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba je ozbrojeným BS, jehož hlavním úkolem je zajišťování výkonu vazby, výkonu zabezpečovací detence, trestu odnětí svobody a ochrana pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů, činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Spolu s těmito úkoly se pojí i další, jako je správa a hlídání všech věznic, s tím spojený eskort osob vykonávajících vazbu, jejich předvádění, atd. V její působnosti je i podílet se společně s policií na předcházení a odhalování TČ osob ve výkonu vazby, zabezpečovací detence i trestu odnětí svobody. Vězeňská služba vykonává i činnost hospodářskou, kterou upravovala vyhláška č. 93/2001 Sb., o hospodářské činnosti vězeňské služby ČR, která byla ke dni 1. 9. 2013 zrušena. Nyní je upravena v ustanovení § 23c zákona č. 555/1992 Sb., Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážci České republiky ve znění pozdějších předpisů.

Hospodářská činnost spočívá v přípravě vězňů na život po propuštění, aby jejich asimilace proběhla hladce. Vězeňská služba je účetní jednotkou i správním orgánem.³¹ Organizační strukturu vězeňské služby tvoří organizační jednotky, kterými jsou vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence a Institut vzdělávání a v neposlední řadě Generální ředitelství. V čele těchto jednotek

²⁸ MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 46-47.

²⁹ HENDRYCH Dušan a kol.: *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. s. 54.

³⁰ Zák. č. 17/2012 Sb., *zákoně o Celní správě České republiky ve znění pozdějších předpisů* a zákon č. 242/2016 Sb., *zákon celní zákon*

³¹ MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 44-46.

stojí ředitelé, kteří jsou jmenováni generálním ředitelem. Generální ředitel je jmenován a odvoláván ministrem spravedlnosti, kterému je ze své funkce i přímo odpovědný.

Plnění úkolů OČTŘ jsou svěřeny ze zákona vězeňské strážci, justiční strážci, správní službě a Institutu vzdělávání a pověřeným orgánům vězeňské služby.³²

Právní úpravu nalezneme v zák. č. 555/1992 Sb., zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážci České republiky.³³

2.6 Zpravodajské služby

Právní úpravu zpravodajských služeb nalezneme v zák. č. 153/1994 Sb., zákon o zpravodajských službách a zákoně o služebním poměru. Přesto, že vojenské zpravodajství není BS ve smyslu zákona o služebním poměru, níže ho krátce představím, ale dále mu nebude v mé práci věnována pozornost.

Zpravodajské služby jsou zákonem označovány jako státní orgány, které podléhají utajení, stejně jako jejich organizační struktura, funkce a činnosti. Jejich hlavním úkolem je získávání, nikoliv vymáhání, shromažďování a vyhodnocování informací, které jsou významné pro obranu a bezpečnost ČR, ochranu ústavního zřízení a jiné významné zájmy. Dle ustanovení § 8 zákona o zpravodajských službách tyto úkoly zpravodajským službám ukládá vláda nebo prezident republiky s jejím souhlasem. A to prostřednictvím níže zmiňovaných ministrů nebo ředitele, pokud se jedná o BIS.

Úpravu vnitřní struktury je stanovena statuty, které musí předem schválit vláda.

2.7 Bezpečnostní informační služba

BIS je ozbrojenou zpravodajskou službou ČR. Jejím úkolem je předcházet, eliminovat a oznamovat anticivilizační rizika.

V čele BIS stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává vláda a té i odpovídá. Vláda pak jmenuje ředitele po projednání výborem pro věci bezpečnostní Poslanecké sněmovny (Stálá komise pro kontrolu činnosti BIS).

³² MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 67-72.

³³ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1124.

Hlavní činností BIS je získávání, shromažďování a vyhodnocování informací především v oblasti zásahů mířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti státu, stejně tak jako činnosti, které ohrožují významné ekonomické zájmy a bezpečnost ČR, spadá sem i otázka terorismu a organizovaného zločinu. Tyto informace pak poskytuje především vládě a prezidentovi republiky. Ti mají také oprávnění ji v mezích stanovených zákonem ukládat úkoly. Veškerou svou činnost provádí tajně a není oprávněna nikoho zadržet, zatknout, provádět výslechy apod., to by bylo nad rámec její působnosti.

2.8 Úřad pro zahraniční styky a informace

V čele stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr vnitra se souhlasem vlády. Odpovědný je ministru vnitra.

Jeho hlavní činnost se týká především zahraničních informací (těch, které mají v zahraničí svůj původ nebo jiný vztah k zahraničnímu státu). Opět se jedná o informace významné pro udržení bezpečnosti a ochrany ČR a ty, které by mohly ohrozit významné ekonomické zájmy země.

2.9 Generální inspekce bezpečnostních sborů

Zákon č. 341/2011 Sb., o GIBS vstoupil v účinnost dne 23. 11. 2011 a tato nová instituce vznikla k 1. lednu 2012. Před vznikem inspekce bylo vyšetřování TČ spáchaných příslušníkem nebo zaměstnancem bezpečnostního sboru problematické. Komplikací bylo především, že vyšetřování nebylo nezávislé a často bylo prováděno kolegy podezřelých příslušníků. Cílem vzniku GIBS bylo zjednodušení a sjednocení vyšetřování TČ příslušníků všech BS.

GIBS je samostatným ozbrojeným BS, který je nezávislý na policii, jiných BS a ministerstvech, a současně je organizační a účetní jednotkou státu. Působí především vůči Policii ČR, Vězeňské službě ČR, Celní správě ČR a v neposlední řadě přímo vůči sama sobě. Vzhledem ke svým úkolům má GIBS mimo tedy podle TrŘ postavení policejního orgánu. Jejím cílem je předcházení, odhalování a vyšetřování TČ spáchaných bezpečnostními složkami.

S tímto je spojeno i shromažďování a vyhodnocování informací o protiprávních činech páchanými příslušníky shora vyjmenovaných BS. Do její kompetence spadá i navrhování vhodných opatření, která by měla předcházet protiprávní činnosti a vydávání metodických doporučení pro běžnou činnost BS. Dalším významným úkolem je provádění zkoušky spolehlivosti u osob, které

stanoví zákon o GIBS. Zkouškou spolehlivosti se budu ještě zabývat níže v kapitole věnované právě vztahu speciality k TrŘ. Stručně se jedná o vytvoření situace, jejímž cílem je prověřit chování zkoušeného.

Organizační strukturu lze rozdělit na jednotlivá oddělení řízená vedoucími, které jsou podřízené řediteli a odbory vedené vedoucími, které jsou podřízeny náměstkům. V čele GIBS stojí ředitel, který je jmenovaný na pět let předsedou vlády, na návrh vlády po projednání ve výboru příslušném ve věcech bezpečnosti Poslanecké sněmovny. Jeho úkolem je řídit náměstky, vedoucího odboru kanceláře ředitele, vedoucího oddělení vnitřní kontroly, personálního oddělení, bezpečnostního ředitele a interního auditora,³⁴

Jsem zastáncem názoru, že je oznámení veškerých TČ přímo samotné GIBS správným postupem. Nemělo by docházet k situacím, jako tomu bylo dříve, aby vnitřní orgán kontroly sám zjišťoval, zda se jedná o TČ či nikoliv.

Výjimkou, jež stojí za zmínku je, že jakýkoliv TČ spáchaný zaměstnancem PČR, spadá do kompetence GIBS. Na rozdíl od ostatních BS se zde nemusí jednat o TČ páchaný v souvislosti s plněním pracovních úkolů. Vyšetřování zaměstnanců PČR policií by ztrácelo na významu.

Níže bych ráda popsala vznik GIBS a její předchůdce. Tato kapitola by měla pomoci porozumět důvodům vzniku této instituce. A to zejména kvůli tomu, že je GIBS významnou součástí při vyšetřování TČ páchaných příslušníky nebo zaměstnanci BS. GIBS předcházely dvě obdobné inspekce, a to Inspekce ministerstva vnitra, která byla později nahrazena Inspekcí Policie ČR.

2.9.1 Vznik a vývoj GIBS

V této podkapitole bych ráda popsala vznik GIBS a jeho předchůdce. Slouží především k pochopení hlavních důvodů, které vedly ke vzniku této instituce. Jelikož GIBS je významnou součástí při vyšetřování TČ páchaných příslušníky nebo zaměstnanci BS. GIBS předcházely dvě obdobné inspekce, a to Inspekce ministerstva vnitra, která byla později nahrazena Inspekcí Policie ČR.

Inspekce ministerstva vnitra se vyvíjela postupně, ale větší změna přišla roku 1953, kdy bylo tajným rozkazem ministra národní bezpečnosti č. 58 na základě

³⁴ Generální inspekce bezpečnostních sborů: Výroční zpráva o činnosti 2020. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, 2021. Dostupné také z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf.

usnesení vlády zřízeno inspekční oddělení ministerstva vnitra. Mělo být nezávislé a přímo podřízené ministrovi. Bylo zřízeno za účelem prověřování plnění rozkazů ministra národní bezpečnosti, dodržování disciplíny a zákonnosti. Ještě před jeho vznikem zastávaly podobnou funkci různé kontrolní orgány a referáty.³⁵ V roce 1963 pak došlo ke zřízení kontrolně inspekčního odboru ministerstva vnitra. Jehož název byl roku 1. března 1964 změněn na Inspekci ministerstva vnitra. Postupně se zvyšoval počet stížností na nezákonnost BS. Do roku 1990 také fungovala Inspekce náčelníků krajských správ Sboru národní bezpečnosti, která se v tomtéž roce stala součástí Inspekce ministerstva vnitra.³⁶

Hlavní činností Inspekce ministerstva vnitra bylo odhalovat TČ páchané pouze příslušníky Policie ČR. Inspekce ministerstva vnitra byla také OČTŘ, jakožto policejní orgán při odhalování a prověřování skutečností, jež souvisely s TČ, u nichž bylo minimálně podezření, že je spáchal policista. Do její kompetence spadalo také prošetřování stížností na prezidenta Policie ČR. Negativně bylo ovšem vnímáno, že se Inspekce Ministerstva vnitra zabývala spíše jednodušší kriminalitou policistů.

Inspekce Policie ČR vznikla v roce 2009 na základě zákona o Policii ČR a nahradila tím Inspekci ministerstva vnitra. Došlo tak k žádoucímu vymanění z řízení Ministerstva vnitra, ač se jednalo o útvar funkčně nezávislý a organizačně oddělený. Hlavní cíle a úkoly zůstaly zachovány, avšak došlo k rozšíření o odhalování TČ i u zaměstnanců policie ČR. Nově byla zavedena také zkouška spolehlivosti, viz v následující kapitole.³⁷ Ředitel byl jmenován vládou a kontrolu prováděla Poslanecká sněmovna. Úkoly a postavení Inspekce policie byly uvedeny v ustanovení § 103 zákona o policii. Ustanovení § 107 zákona o policii v odstavci jedna specifikoval oprávnění inspektora ke zkouškám.³⁸

³⁵ BÁRTA, Milan. *Inspekce ministerstva vnitra v letech 1953-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 9-36

³⁶ *Reforma Policie České republiky aneb POMÁHAT A CHRÁNIT*. Praha: CEVRO Institut, o.p.s., 2012, s. 32-40.

³⁷ Ministerstvo vnitra, Inspekce Policie České republiky: *Zpráva o činnosti Inspekce Policie České republiky a o trestné činnosti policistů Policie České republiky za rok 2009*. Praha: Ministerstvo vnitra, 2010. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zprava-o-cinnosti-inspekce-policie-ceske-republiky.aspx>.

³⁸ ŠKODA, Jindřich. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 330.

2.10 Vztah speciality k trestnímu řádu

V této části práce jsem se rozhodla přiblížit některé, z mého pohledu zajímavé a opět ne v mnoha publikacích popsané instituty. Tyto instituty jsou ve vztahu speciality k TrŘ. Na úvod definuji policejní orgán, a to z důvodu používání tohoto označení i níže v mé práci. Dále se budu věnovat použití agenta a zkoušce spolehlivosti. Dle mého názoru jsou tyto instituty hojně používány a tak považuji za podstatné se s nimi seznámit. Nejedná se o hlavní obsah této práce, ale i tak mu zde věnuji prostor, jelikož úzce souvisí se mnou zkoumanou problematikou/tématem.

2.10.1 Policejní orgán

Policejní orgán je jedním z OČTŘ, je orgánem působícím především v přípravném řízení při prověřování a vyšetřování. Po skončení vyšetřování a podání obžaloby může na žádost státního zástupce či soudu zajišťovat důkazy. Většinou se jím rozumí orgán PČR, ale může se jednat i o jiné instituce. Výčet policejních orgánů nalezneme v ustanovení § 12 odst. 2 TrŘ, k těmto orgánům se řadí i GIBS.

2.10.2 Použití agenta

TrŘ zakotvil v ustanovení §158b až §158e mnoho operativně pátracích prostředků, které napomáhají GIBS při vyhledávání trestné činnosti příslušníků a zaměstnanců BS. Jedná se o předstíraný převod, sledování osob a věcí a v neposlední řadě použití agenta. Využívají se především u komplikovanějších a závažnějších TČ. Použití agenta bylo do TrŘ zahrnuto v roce 2001 při novelizaci, a to s účinností od následujícího roku. Do té doby bylo použití agenta upraveno v zákoně o Policii, ale nejednalo se o zcela totožné pojetí. Do vzniku tohoto operativně pátracího prostředku mohla policie čerpat informace z operativní činnosti BS, jehož příslušníkem podezřelý byl. Došlo také k rozšíření okruhu osob, které mohou být agentem. Dříve se jednalo pouze o policejní orgán, útvar Policie ČR a nyní může být agentem příslušník Policie ČR a příslušník GIBS plnící úkoly mu svěřené řídicím orgánem, tj. řídicím oprávněným policistou či příslušníkem GIBS.³⁹ GIBS tedy nemusí informovat a žádat policii o použití tohoto prostředku.⁴⁰

³⁹ TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů: s komentářem, poznámkami a judikaturou*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Olomouc: ANAG, 2019. Právo (ANAG), s. 78.

⁴⁰ HRUDKA, Josef a Benedikt VANGELI. *Zkouška spolehlivosti - explikace, aplikace, efektivita*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014, s. 22.

Využití agenta umožňuje proniknout v utajení do organizované skupiny či se dostat přímo k podezřelému a odhalit tak trestnou činnost. V roce 2009 byl neúspěšně podán Poslaneckou sněmovnou návrh novely TrŘ, jehož obsahem bylo rozšíření okruhu osob zastávající pozici agenta, kdy se mělo jednat o rozšíření o běžné fyzické osoby. Podkladem byla především možnost dostat se nepozorovaně i mezi organizovanou skupinu např. hovořící jiným jazykem, kdy toto může být pro agenta dle platné právní úpravy nemožné.

2.10.3 Beztrestnost agenta

Agent se velmi často při plnění svých povinností dostane do situace, kdy je nucen se částečně podílet na trestné činnosti např. společně s organizovanou či teroristickou skupinou, aby nebyl odhalen s cílem dopadnout pachatele TČ, případně se dostal k dalším důležitým důkazům apod. Proto je jeho hmotněprávní postavení upraveno i v TrZ, konkrétně v ustanovení §312 c a § 363 TrZ, kde je specifikováno i v jakém případě se použití agenta stává trestným.⁴¹

2.10.4 Zkouška spolehlivosti

Zkouška spolehlivosti je blíže specifikována a popsána v komentáři k zákonu o policii z roku 2009. Zkoušku spolehlivosti byla zavedena v rámci reformy policie a upravoval ji zákon o policii z roku 2009, v ustanovení § 107 tohoto zákona. Dnešní právní úpravu nalezneme v ustanovení § 41 zákona o GIBS. Někdy bývá označována dříve používaným pojmem zkouška odolnosti a jejím cílem je dosáhnout zkvalitnění vnější kontroly policie, a to zejména předcházení, odhalování a zamezování protiprávnímu jednání osob. Jedná se o správně právní prostředek operativně pátrací činnosti.⁴²

Zkouškou spolehlivosti se rozumí navození situace, při níž se zkoumá reakce a řešení zkoušené osoby na danou okolnost. Nesmí dojít k podněcování k protiprávnímu jednání či trestnému činu, ale osoba, jež provádí zkoušku, může jednat v mezích jednání majících charakter správní přestupku. To by bylo v rozporu s mezinárodními úmluvami, judikaturou Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Cílem je předejít, zamezit a odhalit protiprávní jednání příslušníka nebo zaměstnance BS. Zkoušku smí provádět příslušník GIBS, případně na jeho

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3347-3351.

⁴² ŠKODA, Jindřich. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 330.

žádost se svým souhlasem jiná osoba, která se musí řídit pokyny inspektora. Průběh zkoušky je zaznamenáván obrazovým a zvukovým záznamem a sepisuje se o něm úřední záznam. Tyto záznamy se uchovávají pro případ, že by se zkoušená osoba dopustila protiprávního jednání, mohou sloužit také jako důkazní materiál. Výsledky zkoušky je pak možné použít i v trestním řízení. Dříve směl zkoušku provádět pouze policista pověřený k tomuto úkolu v rámci Inspekce policie Ministerstvem vnitra ČR.⁴³

3 Typová kriminalistická charakteristika trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů

„Kriminalistická charakteristika obecně znamená deskripci typických znaků daného objektu.“⁴⁴

Ovšem typová kriminalistická charakteristika TČ vyjadřuje popis relevantních znaků, jako jsou např. typické kriminální situace, vlastnosti pachatelů a obětí, které jsou podstatné pro další šetření.⁴⁵ Typické způsoby páčání a motivy. Tyto znaky mají nikoli nepatrný vliv na tvorbu stop a celé vyšetřování.⁴⁶

Cílem kriminalistické charakteristiky je popis hlavních kriminalisticky relevantních rysů jednotlivých druhů TČ.⁴⁷ Kriminalistická charakteristika TČ se shodnou kriminalistickou charakteristikou jsou seskupeny do stejné skupiny a pro ni je vytvořena samostatná metodika.

Komponenty kriminalistické charakteristiky jsou způsob páčání TČ, kriminální situace, vlastnosti pachatele a oběti TČ a jeho motiv. Tyto jednotlivé části budou rozebrány v následujících kapitolách.

3.1 Jednotlivé trestné činy

V této kapitole bych ráda přiblížila některé TČ, které jsem vybrala s ohledem na jejich četnost. Jak již zmiňuji výše, nejedná se o taxativní výčet TČ

⁴³ Zákon č. 341/2011 Sb. *Zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů*

⁴⁴ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 99-100.

⁴⁵ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 14.

⁴⁶ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 99-109.

⁴⁷ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 1992, s. 7.

páchaných příslušníky nebo zaměstnanci BS, ti se dopouští stejných TČ jako kterákoliv jiná fyzická osoba. Výčet všech těchto TČ by byl příliš obsáhlý a nevešel by se svým rozsahem do této práce. Níže jsem se rozhodla specifikovat TČ v oblasti korupčního jednání, TČ související s veřejnými zakázkami, zneužití pravomoci úřední osoby, TČ v oblasti úniku a zneužití informací, maření úkolu úřední osoby z nedbalosti, v oblasti extremismu, ublížení na zdraví, výtržnictví, ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství a zneužití jiné omamné a psychotropní látky a vojenské TČ. Na většinu z nich se zaměřím podrobněji i v dalších kapitolách. Některé z nich zmiňuji v této kapitole pouze okrajově, aby se dostaly do podvědomí čtenáře.

Příslušníci nebo zaměstnanci BS se dopouští TČ jako kdokoli jiný a jsou za to také náležitě trestáni.

3.1.1 Trestná činnost v oblasti korupčního jednání

S korupčním jednáním je velmi úzce spojen pojem korupce, který nemá v českém právním řádu přesnou definici. Tento pojem je širší než se většina veřejnosti domnívá. Úpravu nalezneme jak v oblasti veřejného práva, v právu trestním, tak i v oblasti práva soukromého, a to především v právu obchodním, konkrétně v obchodním zákoníku.

Může se jednat o TČ přijetí úplatku, což znamená majetkový nebo jiný prospěch osoby, která úplatek obdrží a u osoby, která úplatek dává, se jedná o TČ podplacení. I taková osoba tímto jednáním sleduje vlastní zájem a přináší jí to prospěch. O těchto osobách můžeme hovořit jako o korumpované a korumpující. Může se jednat taktéž o poskytování informací, protislužby a jiné přínosy.⁴⁸

Obecná definice korupce podle Porady zní takto: „...vztah dvou subjektů jednajících v rozporu s dobrými mravy spočívající v nabídce, příslibu, realizování výhody v něčí prospěch nebo akceptování takového požadavku za vyžádanou, nabídnutou nebo slíbenou odměnu.“⁴⁹

O TČ úplatkářství se bude jednat, i pokud k samotnému předání nebo provedení nedoje, neboť i příslib je trestný. Úplatkářství je tak možné vnímat jako méně závažné korupční jednání, jelikož je prováděno v menším rozsahu a prospěch

⁴⁸ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 65.

⁴⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 1099.

vznikající úplatky nedosahuje takových rozměrů jako u samotné korupce. Pojem úplatkářství ve světě nenalezneme, ve světě je běžné použití pojmu korupce.

Úplatkářství, korupce a dary jsou úzce propojeny a je nutné zabývat se i tím, jak na danou problematiku nahlíží veřejnost. Je nutné zkoumat, za jakým účelem byl úplatek nebo dar poskytnut a zda se svou povahou řadí již mezi korupční jednání. Korupce bývá často ztotožňována s pojmem úplatkářství. Jedná se ale spíše o méně intenzivní formu korupce, s méně závažným dopadem na společnost.⁵⁰ Na místě je jistě zdůraznit i fakt, že přijímání a poskytování ojedinělých darů nevelké hodnoty bez očekávání nějakého protiplnění druhé strany není úplatkem.

Úplatkářství je upraveno v hlavě deváté zvláštní části TrZ, a to v ustanovení §§331- 334, kde je obsažena definice úplatku. Víktor Porada ve své publikaci definuje TČ v oblasti korupce a úplatkářství následovně: „*poskytování provizí a úplatků, zneužití pravomoci úřední osoby, získávání nepřiměřených výhod v souvislosti s výkonem veřejných funkcí, kořistění z výkonu veřejné funkce nebo postavení úřední osoby, neoprávněným nabýváním movitého či nemovitého majetku, veřejným obstaráváním zboží, služeb a veřejných prací v rozporu se zákonem, zneužívání informací o skutečnostech důležitých pro obchodní styk, které funkcionář nebo pracovník orgánu veřejné správy nebo veřejné právní instituce získal z titulu své funkce nebo pracovního zařazení, klientismem a protekcionářstvím.*“⁵¹

Druhy policejní korupce byly uvedeny ve studii Zuzany Herzogové, ta ji dělí na:

- banální;
- spíše sofistikovanou;
- sofistikovanou korupci.

Banální neboli triviální korupcí se rozumí prominutí přestupku za úplatu menší částkou, krádež zabaveného zboží, do druhé skupiny řadíme vydírání pachatelů, fingování dopravních nehod a do skupiny sofistikované korupce pak poskytování

⁵⁰ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 924-938.

⁵¹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. s. 1105.

informací z databáze, upozornění pachatelů na jejich vyšetřování, apod. Nesvadba rozděluje úmyslné TČ policistů v oblasti korupčního jednání dle jejich obsahu do jednotlivých podskupin.⁵²

Vyšetřování těchto TČ je velice komplikované, jelikož ani jedna ze stran není poškozená a nemá tedy důvod tento čin oznamovat.

Další pomyslnou podkapitolou je TČ zpronevěry, který je definován v ustanovení § 206 TrZ. Jedná se o situaci, kdy si osoba přisvojí věc, která jí byla svěřena a způsobí tak škodu nikoli nepatrnou. Škodou nikoli nepatrnou se od novely TrZ účinné od roku 2020 rozumí škoda ve výši minimálně 10.000,-Kč. Opět se v dalších odstavcích tohoto paragrafu zvyšuje a upravuje trest odnětí svobody dle okolností ovlivňujících spáchání TČ. I příprava tohoto TČ je trestná.⁵³ Může se jednat o zpronevěru týkající se peněžních prostředků, jako jsou výplaty, apod. nebo i TČ zpronevěry, kdy se příslušník či zaměstnanec BS dopustí přisvojení věci běžně používané k výkonu své funkce. Dalšími případy, jež se v minulosti opravdu staly a i nadále, dochází k typově obdobným protiprávním jednáním, jsou takové, kdy je policistovi svěřena věc, u které se má provést znalecké zkoumání a on si ji ponechá či prodá apod.⁵⁴

TČ podvodu je definován v ustanovení § 209 TrZ, v hlavě páté stejně jako předchozí zmíněný. K tomuto TČ dochází, když někdo sebe nebo jiného obohatí uvedením v omyl, využitím omylu nebo zamlčením podstatné skutečnosti, a tímto svým jednáním způsobí škodu nikoli nepatrnou na cizím majetku. Opět jako ve výše zmíněném TČ zpronevěry a jako u spousty dalších TČ se v dalších odstavcích tohoto ustanovení rozlišuje trestní sazba dle dalších kritérií, a i jeho příprava je trestná.⁵⁵ Podvody se objevují v oblasti obecné i hospodářské kriminality.

Jednou z typických situací při TČ podvodu je jednání, při němž si příslušník či zaměstnanec BS, za využití neznalosti osoby, na níž je podvod spáchán a jejím uvedením v omyl, vymyslí, že dokument, jež jí kontroluje, neobsahuje veškeré potřebné náležitosti a uloží ji pokutu, kterou si poté nechá pro svou vlastní potřebu.

⁵² NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 233-254.

⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2005-2028.

⁵⁴ Dostupné z: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/tiskove-zpravy>.

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2005-2028.

V takových případech se jedná i o jednočinný souběh se zneužitím pravomoci úřední osoby. Také může docházet k používání falešných průkazů nebo využívání průkazů k jinému účelu než k jakému jsou určeny.

Zčásti se jedná také o TČ v oblasti korupčního jednání, v závislosti na tom, jak je daný TČ páchan. U úplatkářství velmi často dochází k přijetí úplatku místo vypsaní blokové pokuty. Jedná se o jednu z dalších forem zneužití moci.

3.1.2 Trestné činy páchané v souvislosti s veřejnými zakázkami.

Prvním TČ, který zmíním, a je součástí tohoto okruhu, bude TČ, jež je definován v ustanovení §248 TrZ, jedná se o porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže. Toto protiprávní jednání spočívá v jednání pachatele v rozporu s jiným právním předpisem, zde se bude jednat zejména o zákon č. 134/2016 Sb., zákon o zadávání veřejných zakázek. Objektem tohoto TČ je zákonný průběh zadávacích řízení.

Dále ustanovení § 256 TrZ zjednání výhody při zadání veřejné zakázky- ten, kdo v souvislosti se zadáváním zakázky způsobí jinému škodu nebo sobě nebo jinému opatří prospěch tím, že sjedná některému z dodavatelů, soutěžitelů nebo účastníků zvýhodnění ve formě přednosti, lepšího postavení apod. U tohoto TČ postačí pouhý úmysl, nemusí tak dojít ke zvýhodnění nebo prospěchu.⁵⁶

Definici TČ pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži nalezneme v ustanovení § 257 TrZ, jedná se o ovlivňování soutěžitelů a účastníků, v prvním odstavci písm. a) až d) je vymezeno jakým způsobem je možno tento TČ spáchat. Jedná se taktéž o TČ úmyslný.

„a) lstí nebo pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy přiměje jiného, aby se zdržel účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži,

b) jinému poskytne, nabídne nebo slíbí majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži,

c) žádá nebo přijme majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži, nebo

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2618-2627.

*d) na základě dohody s jiným zájemcem nebo uchazečem vyvíjí činnost směřující k zadání veřejné zakázky za nepřiměřeně vysokou nebo jinak nevýhodnou cenu,*⁵⁷

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 24. 4. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1555/2012 vyjasnil znaky TČ dle ustanovení §257 TrZ. V tomto případě se obviněný zaměstnanec vedoucího oddělení správy majetku a veřejných zakázek Ministerstva vnitra České republiky – Generálního ředitelství HZS ČR, jako zadavatele veřejné zakázky měl dopustit úmyslného zvýhodnění v zadávacím řízení pro obchodní společnost dodávající ochranné oděvy pro hasiče. Obviněnému nebyl prokázán úmysl obstatat sobě či jinému prospěch, tedy zvýhodnit soutěžitele, jelikož nedošlo k naplnění objektivní stránky. Objektivní stránkou zde bylo zjednání příznivějších podmínek. Jelikož obviněná společnost oděvy vyrobila ještě před zahájením komunikace mezi obviněnými, nedošlo tak k jejímu naplnění. Dále byla akcentována také skutečnost, že korespondence mezi obviněnými není dostačujícím důkazem o jejich vině a úmyslu spáchat tento TČ. Soud prvního stupně nejprve dospěl k názoru, že je obviněný vinen, odvolací soud byl však stejně jako soud dovolací jiného názoru. Nejvyšší soud také argumentoval tím, že obviněný nebyl osobou stanovující podmínky pro danou veřejnou soutěž.⁵⁸

3.1.3 Zneužití pravomoci úřední osoby

Tento TČ je definován v ustanovení §329 TrZ. Pokud úřední osoba překročí své pravomoci, nesplní povinnosti vyplývající z jejích pravomocí, případně své pravomoci vykonává v rozporu s jinými právními předpisy, dopouští se TČ zneužití pravomoci úřední osoby. Opět i zde je příprava trestná. Nejčastěji se tohoto TČ dopouštějí příslušníci policie. Opakujícím se TČ je např. jednání jehož se dopustí dopravní policista, který si ponechává peněžní prostředky, které obdržel v rámci udělování pokut za přestupky, a tyto řádně neevidoval.⁵⁹

3.1.4 Trestná činnost v oblasti úniku a zneužití informací

Jedná se o trestnou činnost, která spočívá např. v neoprávněné lustraci osob v informačních systémech a databázích, ke kterým mají BS přístup. Jedná se především o hledání informací v evidencích osobních dokladů, centrální evidenci

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2627-2633.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 04. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1555/2012

⁵⁹ Dostupné z: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/tiskove-zpravy>.

obyvatel nebo registru motorových a přípojných vozidel. Většinou je tento TČ posuzován jako zneužití pravomoci úřední osoby, společně s TČ neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací dle ustanovení § 230 TrZ. TČ ohrožení utajované informace dle ustanovení § 317 TrZ.

Záleží také na důvodu, z jakého se tohoto činu pachatel dopouští, dle toho je možné zvolit poté příslušný trest a jeho výši. Pokud se jedná o informace pro vlastní potřebu, ke kterým se později nedostane jiná osoba, je možné zvolit mírnější kázeňský trest. Pokud by toto ovšem vykonával pachatel za úplatu, pro jinou osobu nebo by tím způsobil závažnou újmu, jedná se pak o TČ zneužití pravomoci úřední osoby nebo i TČ úplatkářství. A není vyloučeno, že se bude jednat i o propojení s TČ neoprávněného nakládání s osobními údaji dle ustanovení § 180 TrZ. BS shromažďují detailní a choulostivé údaje. Jakýkoliv únik informací může představovat hrozbu pro bezpečnost jedince i celého státu. Avšak tou nejnebezpečnější bývá zpravidla únik informací z živého, neuzavřeného spisu.

3.1.5 Nepřiměřené užití donucovacích prostředků a trestná činnost s podezřením na mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení

Nepřiměřené užití donucovacích prostředků a trestná činnost s podezřením na mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení je také možné zařadit pod TČ zneužití pravomoci úřední osoby. Zákon stanovuje hranice použití donucovacích prostředků. Příslušník BS se může dopustit tohoto protiprávního jednání jak z nedbalosti, tak z úmyslu. Pak je opět nutné posoudit závažnost a dle této míry následně zvolit kázeňský trest, nebo čin posoudit jako trestný čin a uložit trest stanovený zákonem. Excesy bývají často spojeny s ublížením na zdraví. Většinou k tomuto jednání dochází v době, kdy se poškozený nemůže nikterak bránit nebo je v méně výhodném postavení, např.: díky fyzickým vlastnostem a příslušník BS proti němu zasahuje nepřiměřeně.

Významným problémem tohoto TČ je určení, kde se nachází ona hranice mezi ještě dovoleným jednáním a jednáním protiprávním. Tento TČ je u policie mnohem více na očích široké veřejnosti, a proto je při jeho vyšetřování větší výskyt podnětů, oznámení, nižší míra latence a často bývá jednodušší samotné vyšetřování jako celek. Toto tvrzení samozřejmě nevyvrací možnost falešného obvinění ze strany domněle poškozeného či svědka události. Naopak je tomu u ostatních BS, kde je míra utajení vyšší.

V poslední době GIBS vyšetřuje mnoho případ, které jsou kvalifikovány právě jako tento TČ.

Jako příklad uvedu situaci, kdy příslušníci Vězeňské služby ČR napadali odsouzené, případně tomuto protiprávnímu jednání přihlíželi.⁶⁰ Co jsou donucovací prostředky a do jaké míry je jejich užití legální, je vymezeno v ustanovení § 52 zákona o PČR (např.: hmaty, chvaty, údery, obušek, pouta...⁶¹

3.1.6 Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti

Právní úpravu nalezneme v ustanovení § 330 TrZ: „*Úřední osoba, která při výkonu své pravomoci z nedbalosti zmaří nebo podstatně ztíží splnění důležitého úkolu, bude potrestána odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.*“⁶²

K této trestné činnosti může docházet např. při laxním přístupu kriminalistů, kteří pachatele TČ sledují, místo toho, aby jakýmkoliv způsobem zakročili, a pachatel má tak možnost zavraždit další osobu. S tím rozdílem, že zde k protiprávnímu jednání dochází nedbalostně a nikoliv úmyslně. Pokud by se jednalo o méně závažnou situaci, pak je možné použít pouze disciplinární trest.

3.1.7 Trestná činnost v oblasti extremismu

Ani pojem extremismus nemá ucelenou definici. Spočívá především v chování, které značně podporuje ideologii, násilí, nacionalismus, rasismus a toto chování bývá v rozporu s Ústavou ČR. TČ v oblasti extremismu se snaží BS předcházet, důkladným prověřením příslušníka nebo zaměstnance před nástupem do zaměstnání. Každý BS má svou vlastní taktiku, jak osobu prověřit. Ať už se jedná např. o psychologické testy, o průzkum v okolí bydliště dané osoby nebo získání výpisu z rejstříku trestů.

Tohoto chování se může dopustit příslušník nebo zaměstnanec BS při výkonu funkce, kupříkladu když znevýhodňuje nebo naopak zvýhodňuje určitou skupinu osob oproti jiné. S tímto TČ je značně spojené i chování v osobním životě.⁶³ Výskyt těchto TČ je v současnosti minimální, za zmínku ale jistě stojí díky své nebezpečnosti.

⁶⁰ Dostupné z: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/tiskove-zpravy>.

⁶¹ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

⁶² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3154-3159.

⁶³ CHMELÍK, Jan. *Extremismus*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 62-87.

3.1.8 Trestný čin ublížení na zdraví

Jedná se o násilný TČ, jehož výskyt není tak častý jako u ostatních TČ páchaných příslušníky nebo zaměstnanci BS. Tento TČ je definován v ustanovení § 146 TrZ. Velmi často k němu dochází ve spojení s TČ zneužití pravomoci úřední osoby či nepřiměřeným užitím donucovacích prostředků, ojedinělými nejsou ani případy, kdy při zatčení příslušník BS udeří podezřelého.

Příkladem tohoto TČ či této kombinace TČ je situace, kdy dozorcí, příslušníci Vězeňské služby či PČR fyzicky napadnou vězně nebo zadrženou osobu. Dle mého názoru je posouzení tohoto TČ velice obtížnou záležitostí. Určit zda jednal příslušník pouze v obraně nebo situaci vyvolal je velice často téměř neřešitelným případem, obzvláště pokud nejsou žádní svědci, či jiné důkazní materiály jako jsou kamerové záznamy, prokazatelné stopy na těle oběti a další. Velký význam má v takových případech vypracování znaleckého posudku z oboru lékařství. Pokud se ani tímto neprokáže vina, pak se velmi často jedná o křivá obvinění obětí.

Příslušníci nebo zaměstnanci BS se mohou tohoto TČ dopustit i mimo službu. V minulosti se objevily případy, kdy příslušníci nebo zaměstnanci využili svého výcviku, výzbroje, lepšího fyzického stavu a tréninku a způsobili tak ublížení na zdraví jiné osobě.

Jakousi pomyslnou odnoží může být také trestná činnost v oblasti domácího násilí. TČ v oblasti domácího násilí je definován ustanovení §199 TrZ, je označován jako TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí. Pachatel tuto trestnou činnost vykonává především ve své domácnosti, kdy dochází k napadání poškozené či poškozeného. Častěji se opět setkáváme s napadením osoby slabší, mladší, obecně v méně výhodné pozici. V některých případech se může jednat o TČ těžkého ublížení na zdraví dle ustanovení § 145 TrZ a v krajních případech končí útoky smrtí poškozeného a pak je možné TČ kvalifikovat jako TČ vraždy, který je definován v ustanovení § 140 TrZ.

U TČ ublížení na zdraví se jedná o dlouhodobou poruchu zdraví, nebo se musí jednat o dostatečnou poruchu zdraví, toto neplatí např. u vyražených zubů, jelikož ty nemusí nutně zakládat pracovní neschopnost, a i přesto se jedná o vážnější zranění.

3.1.9 Výtržnictví

Pojem výtržnictví je definován v ustanovení § 358 odst. 1 TrZ: „*Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu, průběh nebo zakončení organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*“⁶⁴ Předmětem ochrany je tak občanské soužití, veřejný pořádek a klid. U tohoto TČ je vyžadován i úmysl.⁶⁵

3.1.10 Ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství a zneužití jiné omamné a psychotropní látky

Této trestné činnosti se mohou dopouštět příslušníci nebo zaměstnanci BS při výkonu svého zaměstnání i mimo něj. Jednání, při kterých hrozí ohrožení života nebo zdraví, či způsobení značné škody na majetku. Může se jednat o řízení v opilosti, případně pod vlivem jiné návykové látky, apod..⁶⁶ Právní úprava tohoto TČ je uvedena v ustanovení § 274 TrZ.

V minulém roce např. příslušník HZS ČR řídil pod vlivem alkoholu mimo výkon služby, kdy mu byla v krvi naměřena více než 1 promile alkoholu. Jednalo se o situaci, která bude popsána níže v kapitole Typické vyšetřovací situace.

3.1.11 Vojenské trestné činy

Vojenských TČ se dopouští svým jednáním zejména ozbrojené síly (vojáci), pokud zákon nestanoví jinak, jedná se tak o speciální subjekt TČ. Definici pojmu voják z hlediska trestněprávního nalezneme v ustanovení § 114 odst. 4 TrZ, kde se vojákem rozumí voják v činné službě, mimo činnou službu, pokud je ve služebním stejnokroji, dále zde nalezneme taxativní výčet TČ, kdy se vojákem rozumí příslušníci BS/ u vybraných TČ, které jsou taxativně stanoveny pod písmenem c) tohoto ustanovení, či válečný zajatec.⁶⁷

Úkolem ozbrojených sil je společně s BS bránit suverenitu ČR a bojovat proti nepříteli. Ozbrojené síly tvoří vojsko, Vojenská kancelář prezidenta republiky

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3321-3327.

⁶⁵ Tamtéž, s.3321-3327.

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2788-2800.

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1266-1285.

a Hradní stráž. Některé níže vyjmenované TČ se mohou zdát jako banální, např. neuposlechnutí rozkazu. Ale jak vyplývá z úkolů, které jsou ozbrojené síly povinny plnit, je nutno tyto principy důsledně dodržovat. Disciplína a pořádek jsou mimořádně důležitými aspekty, bez kterých by nemohly ozbrojené síly a BS plnit svou funkci. Proto zde musí být kladen důraz na dodržování hierarchie a příslušných předpisů.

Vojenské TČ jsou definovány hlavně dvanácté ve zvláštní části TrZ v ustanovení

§ 375- §398. a jde o tyto TČ: neuposlechnutí rozkazu, neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti, zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti, urážka mezi vojáky, urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí, urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí, násilí vůči nadřízenému, porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti, porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností, vyhýbání se výkonu služby, vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti, zběhnutí, svémocné odloučení, vyhýbání se výkonu a porušení povinnosti strážní služby a porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby, při obraně vzdušného prostoru, ohrožování morálního stavu vojáků, porušení služební povinnosti vojáka, zbabělost před nepřítelem, nesplnění bojového úkolu, opuštění vojenského materiálu, porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru. Výše uvedených TČ se kromě vojáků mohou dopustit i jiní příslušníci BS. V ustanovení § 399 TrZ se nachází taxativní výčet těchto TČ.

„Na příslušníky bezpečnostního sboru se vztahují i ustanovení o trestných činech neuposlechnutí rozkazu (§ 375), neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§ 376), urážka mezi vojáky (§ 378), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí (§ 379), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí (§ 380), násilí vůči nadřízenému (§ 381), porušení povinnosti strážní služby (§ 389) a porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby (§ 390).“⁶⁸

Kázeňské tresty jsou ukládány za kázeňské přestupky a mají represivní i preventivní funkci, ukládány bývají na základě zákona o služebním poměru příslušníků BS. Poměrně častým případem, je situace, kdy dojde k útěku vězně či eskortované osoby. Pak je nutné zvážit, zda se jedná právě o kázeňský přestupek

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3476-3482.

nebo o TČ porušení povinnosti strážní služby. Typicky je takové jednání kvalifikováno jako kázeňský přestupek.

3.1.12 Porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru

Úpravu TČ porušení služební povinnosti příslušníka BS nalezneme v ustanovení § 398 TrZ. Jak je uvedeno v odstavci 1 tohoto ustanovení jádrem tohoto TČ je nesplnění služební povinnosti, při němž či v jeho důsledku dojde k podstatnému snížení použitelnosti prostředků, jež slouží k výkonu služby (Jedná se o výzbroj, výstroj nebo jiné věcné prostředky. Dovolím si zde uvést demonstrativní výčet těchto prostředků. Jsou to především ty, které jsou používány výhradně pro plnění úkolů BS, poté výpočetní technika, dopravní prostředky apod.).

Druhý odstavec se pak zaměřuje na neoprávněné užití některého věcných prostředků vyjmenovaných v prvním odstavci, pokud se jedná o prostředky větší hodnoty. Či o užití takového prostředku k jinému než určenému účelu. Případně i udělení souhlasu k takovému jednání.

Trestá se také povolení k užití či zneužití podřízeného k takovému jednání. V odstavcích 3 až 5 jsou uvedeny rozšiřující informace, týkající se rozmezí odnětí svobody, pokud by došlo k opatření značného prospěchu či způsobení značné škody či škody velkého rozsahu některým z výše uvedených jednání. Zákon stanoví, že i příprava tohoto TČ se trestá.⁶⁹

3.2 Příčiny trestných činů

V této podkapitole přiblížím, co jsou ony příčiny TČ.

Jak je uvedeno výše TČ mohou příslušníci nebo zaměstnanci BS páchat jak ve službě, tak i mimo ni. Otázkou je, co je k páchání těchto TČ vede. U TČ v oblasti korupce a zneužití pravomocí je hlavním faktorem prospěch. Další z příčin tohoto TČ může být soustředění pravomocí v rukou jedné osoby, případně okruhu lidí, kteří se společně na takovém jednání shodnou. Obecně ale platí, že čím méně je zúčastněných osob, případně osob v kolektivu, tím větší je pravděpodobnost, že k takovému činu dojde.

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3476-3481.

U TČ neoprávněného užití donucovacích prostředků, násilí, domácího násilí, případně u TČ extremismu se jedná o jakési uspokojení pachatelovy touhy, kterou ne vždy může ovlivnit, může se jednat o biologicko-genetickou, případně psychologickou příčinu.⁷⁰ Ale příčinou může být i nakupení napětí a stresu, kdy násilí pachatel využívá k jeho uvolnění. Často se jedná o příslušníky a zaměstnance BS, u kterých toto napětí může mít původ právě v jejich každodenních pracovních starostech. Beze sporu se jedná o velice náročná povolání, která mohou vykonávat pouze psychicky stabilní jedinci. Násilné TČ mohou být propojeny kupříkladu i s TČ výtržnictví.

Stejně tak u TČ v oblasti extremismu, kdy má osoba určité přesvědčení a míří svým jednáním proti jiné sociální, často okrajové, skupině občanů. Může se jednat i o propojení s TČ ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství a zneužití jiné omamné a psychotropní látky. Mnohdy násilné jednání může být vyvoláno požitím takových látek.

S porušením služební povinnosti může souviset i touha po moci, obdivu ze stran okolí. Mnohdy se jedná ale i o TČ nedbalostní. Kdy může být příčinou omyl, nesprávný postup, který si pachatel neuvědomuje.

Tyto TČ nelze zařadit do jedné skupiny, lze je zařadit do jakýchsi pomyslných podskupin. Sem by patřily např. TČ, které využívají násilí nebo TČ související se zneužitím pravomoci.

3.3 Stručné shrnutí statistik GIBS

Jak vyplývá ze statistik GIBS za roky 2019, 2020 a 2021 nejvíce se TČ dopouští muži, což je logické, vzhledem ke skutečnosti, že i přes modernizaci a narůstající počty příslušníků či zaměstnanců BS, jež jsou ženského pohlaví, je stále v BS dominantní zastoupení mužského pohlaví. Věkové kategorie jsou obsáhlé všechny, nejméně pachatelů nalezneme ve věkové kategorii od 18 let do 24, možnou příčinou je, že v takto nízkém věku je obecně nejmenší zastoupení příslušníků či zaměstnanců BS, jelikož většina z nich studuje nebo zkouší jiné povolání či u BS nevydrží příliš dlouho. Možnou příčinou je také respekt z nadřízených osob nebo skutečnost, že tyto osoby mají menší předpoklad ke zneužití svého postavení, které je v začátcích kariéry nižší než u starších kolegů. Pokles TČ můžeme pozorovat naopak u kategorie nejdéle pracujících či

⁷⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 446.

vykonávajících službu u BS, velké množství případů zaznamenáváme u osob, které se TČ dopustili v krátkém časovém úseku po nástupu. Zde by laik očekával vysokou úroveň morálky, respektu a snahu o udržení si dobrého postavení a postup ve služebním či pracovním poměru. Ve skutečnosti je tomu ale právě naopak. I přes přísné podmínky výběrových řízení dochází ke kriminalitě již v počátcích kariéry. Po dobu dalšího trvání je pak kriminalita dá se říci vyrovnaná. Ze statistiky vyplývá, že se častější TČ dopouští pracovníci zařazení na nižší pozice, funkce. Ovšem od roku 2019 do roku 2021 pozorujeme mírný nárůst kriminality mezi vedoucími, řídicími pracovníky BS. Převážnou část pachatelů nalezneme mezi příslušníky nebo zaměstnanci Policie ČR a Vězeňské služby. Většina TČ je pak páchaná úmyslně a téměř vždy se jedná o TČ dokonané.⁷¹ Toto samozřejmě není možné paušalizovat, jelikož se jedná pouze o výčet ze statistik za krátký čas, i přesto se domnívám, že je možné některé informace využít. Blíže v tabulkách, které jsou přílohou této práce.

4 Typické vyšetřovací situace u trestných činů páchaných příslušníky a zaměstnanci BS

V počáteční fázi vyšetřování pracují vyšetřovatelé se dvěma typickými situacemi. Jednou z nich je situace, kdy je známá totožnost pachatele případně alespoň nějaké pro něj charakteristické rysy a druhou z nich, je situace, kdy totožnost pachatele neznáme. V některých situacích víme/ nevíme, zda byl TČ spáchán. Vyšetřovací situace přispívá společně s prvotními i počátečními úkony ke shromáždění informací, sloužících k odpovědi na základní kriminalistické otázky. Jaký TČ byl spáchán, kdy, kde, kým, jakým způsobem, jakými předměty a z jakého důvodu. Typické situace vychází ze skutkových podstat TČ.

Pokud je pachatel chycen při činu, což u těchto TČ nebývá časté, vzhledem k jejich povaze. Je možné zachytit pachatele na bezpečnostní kamery, např. u TČ nepřiměřeného užití donucovacích prostředků, případně díky svědkům nebo přímo poškozeným je možné ztotožnit pachatele. Taktéž u TČ domácího násilí, kdy hraje velkou roli sám poškozený či svědci v podobě ostatních členů domácnosti, rodinných příslušníků, sousedů, či osob z okolí nebo spolupracovníků.

⁷¹ Generální inspekce bezpečnostních sborů: Výroční zpráva o činnosti 2021. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, 2022. Dostupné také z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2021.pdf

Ovšem totožnost pachatele není vždy známá. I přesto, že některé z výše zmíněných TČ mají svou oběť/poškozeného (může se jednat o napadení jiného, ať už ve výkonu trestu odnětí svobody, TČ motivovaném extremismem, či jinou násilnou činností, může se jednat i o TČ zneužití pravomoci, kdy lze příslušného pachatele přímo udat, stejně jako při porušení služební povinnosti, kdy dojde ke zneužití a poničení nějakého předmětu).

Tyto podmínky chybí u jednání korupčního a TČ výtržnictví. U TČ spáchaného pod vlivem omamných, návykových a jiných látek, bývá hlavním ukazatelem zjištění, zda takovou látku v těle pachatele nalezneme.

Pokud se objeví podezření ze spáchání TČ, je nutné v první řadě shromáždit, co nejvíce důkazů, údajů, kamerové záznamy, zařídít výpovědi svědků a zúčastněných osob, odposlechy. Cílem těchto prvotních úkonů je odhalit totožnost pachatele. „*Jedná se o situace, za nichž jsou opakované trestné činy určitého druhu.*“⁷²

Vyšetřovací situace jsou velmi odlišné u jednotlivých TČ. Vznikají na základě poznatků z vyšetřování těchto TČ. Jedná se o jakési zobecnění, kdy vyšetřovatelé vycházejí ze své praxe a shromážděných dat. A na jejich základě dochází k dalším postupům ve vyšetřování.⁷³

Počáteční situací bývá získání prvních impulsů k začátku vyšetřování (důvodného podezření). Na tuto situaci navazuje situace, kdy je možné na základě získaných informací, vytyčit kriminalistické verze, v další fázi je možné pachatele obvinít. Jednou z posledních fází je ta, ve které dojde k výběru nejvhodnější vyšetřovací verze.

Zobecněné typické vyšetřovací situace:

1. podezření z TČ spáchaného při výkonu služby, při zaměstnání:
 - na základě paměťových stop;

⁷² MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 1992, s. 8.

⁷³ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 79-120.

- na základě materiálních stop;
2. podezření ze spáchání TČ spáchaného mimo výkon služby, mimo zaměstnání, ve volném čase:

- na základě paměťových stop;
- na základě materiálních stop.

a) **Typické vyšetřovací situace TČ páchaných při výkonu služby, při zaměstnání**

Jedná se o TČ, které zaměstnanec nebo příslušník BS páchá ve službě či v pracovní době.

- Přijetí (požadování nebo příslibení jiné osoby) úplatku pachatelem, jako protihodnotu ke službě, kterou vykoná (u TČ v oblasti korupčního jednání);
- poskytnutí (nabídnutí, slib) úplatku jiné osobě, v případě, že mu tato osoba jako protiplnění poskytne výhodu, či obstará věc obecného zájmu (u TČ v oblasti korupčního jednání);
- pachatel poskytne (nabídne, slíbí) úplatek, aby splnil požadavek jiné osoby, která takto podmiňuje vykonání své služby (opět se může jednat o zvýhodnění), (u TČ v oblasti korupčního jednání).⁷⁴

TČ způsobující jinému škodu nebo sobě či jinému prospěch:

- sjednání výhody, přednostní oznámení detailních informací, díky kterým dojde ke zvýhodnění postavení (u TČ páchaných v souvislosti s veřejnými zakázkami);
- tlak na účastníka zadávacího řízení, aby odstoupil za použití pohrůžky, násilí, lsti, více zmiňují výše v kapitole Jednotlivé TČ (u TČ páchaných v souvislosti s veřejnými zakázkami);
- domluva, která stanovuje vyšší cenu zakázky, a to z důvodu obohacení (u TČ páchaných v souvislosti s veřejnými zakázkami).

TČ v oblasti zneužití pravomoci úřední osoby (únik a zneužití informací, nepřiměřené užití donucovacích prostředků a trestná činnost s podezřením na

⁷⁴ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 924-938.

mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení, maření úkolu úřední osoby z nedbalosti):

Lze je rozdělit především podle míry intenzity zneužití pravomoci:

- porušení povinnosti mlčenlivosti, takového TČ se dopustí vyhledáním, zjištěním a získáním informace v interních systémech a spisech a následné prozrazení osobě, jež by k takové informaci neměla mít přístup
 - včetně pomáhání dotyčnému při vyšetřování, jelikož zná důležitá fakta;
 - pouze poskytnutí výše zmíněných informací bez další výpomoci;
- maření vyšetřování či celého trestního řízení a narušení činnosti BS.

Další dělení je možné určit podle toho, zda pachatel jedná za účelem prospěchu či nikoliv:

- poskytnutí informací s cílem získat neoprávněný prospěch, zde bývá jednodušší odhalit osobu, která informaci předává dále;
- opakovaně se setkáváme také se situací, kdy osoba, jež informace získá, ji předá prostředníkovi, který je dále za protislužbu či úplatu předává osobám, jež mají zájem na průběhu vyšetřování.

Další typy situací je možné rozdělit podle jejich cíle:

- poškodit BS a zmařit činnost OČTŘ, aby nedošlo ke zdárnému ukončení vyšetřování;
- pachatel sleduje cíl poškodit vybranou fyzickou či právnickou osobu nebo její skupiny, k čemuž ho vede jeho osobní prospěch;
- situace, při kterých dojde k internímu předání informací za protislužbu nebo jinou výhodu z tohoto jednání plynoucí;
- předání informací s cílem je zveřejnit a medializovat.

Typické vyšetřovací situace u TČ nepřiměřeného užití donucovacích prostředků a TČ s podezřením na mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení jsou

ty, při nichž osoba, jež má právo užívat donucovací prostředky (příslušník nebo zaměstnanec BS), tyto prostředky použije nad míru přípustnosti. Policisté by se měli řídit zásadou použití nezbytně nutné síly, tedy neužívat nepřiměřené síly, mělo by se jednat o adekvátní reakci. Pokud se osoba dopouští protiprávního jednání a vzdoruje např. při zadržení, je možné použít donucovací prostředky, ale pouze v nezbytně nutné síle. V mnoha případech příslušník nebo zaměstnanec BS spáchá takový TČ, kdy se k nim osoba chová agresivně, vulgárně apod. Typické situace je možné rozdělit na tři pomyslné skupiny:

- do první z nich zařadíme TČ, kdy dojde k nechtěnému překročení hranice, tedy užití nepřiměřené síly, prostředků, nejedná se o vědomě, úmyslně páchané TČ;
- druhá obsahuje situace, při kterých příslušník či zaměstnanec BS neměl donucovacích prostředků k uklidnění situaci apod. užít vůbec a pouze zneužil svého postavení a přístupu k těmto prostředkům (policejní brutalita, zbraně, hmaty, chvaty, jaký typ využije, si vybere podle konkrétní situace);
- poslední je pak nevědomé, nedbalostní jednání, kdy příslušník či zaměstnanec BS užije nevhodně donucovacího prostředku, jelikož se díky nedostatečným zkušenostem domnívá, že situaci nelze zvládnout jinak, často k tomuto jednání dochází při hromadných akcích, typickou situací je započítí použití donucovacího prostředku, kdy je ho třeba a neukončení zásahu, ve chvíli, kdy již osoba neklade žádný odpor.⁷⁵

Situaci rozdělené podle úmyslu:

- typickou nedbalostní situací je situace, při níž pachatel znemožní plnění úkolu, tedy podstatně sníží šanci na rychlý a obvyklý postup jeho plnění, většinou se jedná o špatné vyhodnocení tísňového volání, podnětu k vyšetřování, opomenutí učinit nějaký krok během plnění povinností.

Nutno akcentovat skutečnost, že ne každé nesplnění povinnosti je TČ. Musí se jednat o podstatné zmaření. Bylo by nemožné stíhat každou takovou nedbalost.

⁷⁵ NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 255-265.

Typické vyšetřovací situace ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství a zneužití jiné omamné a psychotropní látky:

- Další situací, která se opakuje, je ta, během níž se příslušník nebo zaměstnanec uvede do stavu vylučujícího způsobilost požitím návykové látky, tedy nejprve se osoba laicky řečeno opije, či požije jinou návykovou látku a přivede se do stavu vylučujícího způsobilost, a následně jde vykonávat své pracovní povinnosti. Což přináší hrozbu ohrožení života či majetku, důsledkem toho dochází k dopravním nehodám, ale i k jinému poškození majetku, či vzniku jiné škody. Jedním z případů poslední doby je situace, kdy se příslušník BS rozhodl pouze přeparkovat své vozidlo, a došlo k menší dopravní nehodě, při níž došlo k poškození jiného motorového vozidla;
- nebo osoba není schopna vykonávat svou funkci či plnit svěřené úkoly.

Typické vyšetřovací situace TČ vojenských:

- situace, kdy nastane narušení vnitřní struktury ozbrojených sil;
- narušení urážkou, dochází ke znevážení postavení osoby výše postavené;
- neuposlechnutí rozkazu;
- omezování jiného, obvykle níže postaveného, aby se účastnil různých akcí.

Typické vyšetřovací situace porušení služební povinnosti příslušníka BS, tedy:

- typicky neučinění určitého úkonu, čímž podstatně sníží využitelnost výzbroje, výstroje nebo jiných věcí;
- užití některého z prostředků vyšší hodnoty k jinému účelu než má či takové jednání povolí jiné osobě;
- zatajení informace, neprovedení úkonu, poškození věci v důsledku zanedbání pravidelné údržby;
- nedůkladná prohlídka osoby či vozidla např., které nelegálně převáží osoby či nějaké předměty;

- nástup do služby pod vlivem alkoholu;
- nepoužití výzbroje, výstroje nebo jiných prostředků.

b) Typické vyšetřovací situace TČ páchaných mimo výkon služby, mimo zaměstnání, ve volném čase

Může jít např. o TČ v oblasti extremismu, které jsou velice propojeny s TČ předsudečnými. Cílem je postupně dostatečně oslabit systém. Šířit poplašné zprávy, orientované xenofobně, či jako podporu totalitních režimů. Typicky jsou tyto TČ páhány prostřednictvím internetu a jiných médií, může se ale jednat i o ústní napadání, neverbální projevy či fyzické ataky. Také se tento TČ vyskytuje ve formě vyjadřování podpory určitého myšlení, podněcování názorů, jež podporují určitou skupinu, extremistickou stranu, hnutí, někdy obsahuje takovéto jednání i výhrůžky a může se jednat i o používání symbolů. Jedná se o vybočování a popírání základních lidských práv a základních norem. TČ domácího násilí a ublížení na zdraví. K ublížení na zdraví může docházet i v důsledku a souvislosti s jinými druhy TČ, může se jednat o zneužití pravomocí, nepřiměřené užití donucovacích prostředků, TČ v oblasti extremismu i pod vlivem návykové látky a v neposlední řadě i u TČ vojenských.

Situace se dají členit podle impulsu, který byl pachateli dán, na který pachatel reaguje. Toto jednání se může objevit ale i bez jakéhokoliv podnětu ze strany oběti či okolí:

- jedná se o činy, které směřují proti politickoekonomickému systému, vznikající obvykle bez většího podnětu z okolí (typické vyšetřovací situace TČ v oblasti extremismu);
- u násilných TČ je typickou situací, když příslušník nebo zaměstnanec BS napadne v domácnosti jinou osobu v ní s ním žijící, nejčastěji se jedná o partnery, zde existují dvě situace:
 - a to jedna, kdy dojde k vyprovokování pachatele;
 - a druhá, kdy pachatel jedná jen na základě své pohnutky, svého vnitřního postoje (TČ domácího násilí);
- napadení jiné osoby příslušníkem či zaměstnancem BS, typicky se nechají příslušníci nebo zaměstnanci BS vyprovokovat

nepatříčnými poznámkami civilních osob, může se mimo jiné jednat o poškozování určitých předmětů, automobilů nebo i veřejného prostranství (typická vyšetřovací situace TČ výtržnictví).⁷⁶

Další kritéria, podle kterých lze obecně vymezit typické situace u obou výše zmíněných skupin TČ:

1. Na základě existenci informace o totožnosti pachatele:
 - podezření, kdo je pachatelem či zúčastněnou osobou máme, ale zdaleka nemáme povědomí o dalších osobách zapojených do této trestné činnosti;
 - máme informace i o osobách, které jsou do této trestné činnosti zapojeny;
 - je nám známá i totožnost zúčastněných osob.
2. Dalším způsobem jak určit typické situace může být snaha pachatele poskytovat vyšetřovateli informace o TČ:
 - a) pachatel vypovídá, poskytuje informace;
 - b) pachatel odmítá jakkoliv spolupracovat s vyšetřovateli;
 - c) pachatel popírá, že by k TČ došlo.

Nejedná se o taxativní výčet, jelikož ten by si žádal více prostoru.

5 Typický způsob páchání a modus operandi

V této kapitole popíši způsob páchání, jakožto další velice významnou součást metodiky vyšetřování. Úvodem bych ráda zmínila některé používané informační systémy. Prvním, na který se zaměřím je automatizovaný informační systém útvarů neboli AISU. Jeho cílem je „analytické zpracování kriminálně relevantních informací a zpracování písemných, obrazových, zvukových případně jiných záznamů tak, aby se vytvořily vazby mezi nimi v rámci analytické činnosti, směřující ke zjištění způsobu páchání trestné činnosti, vyhledávání shodnosti způsobů provedení TČ, zjišťování pachatelů a zajišťování důkazních materiálů....,

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3321–3327.

v systému jsou zpracovávány informace o objektech, jimiž jsou zejména fyzické osoby, právnické osoby, vozidla, bankovní účty, adresy a spojovací prostředky.“⁷⁷

Dalším systémem, se kterým se nejen v kriminalistice často setkáváme, je právě modus operandi systém neboli MOS. Jedná se o spojení dvou evidencí, evidence známých pachatelů dle způsobu páchaní TČ a neobjasněných TČ dle způsobu jejich páchaní.⁷⁸

Způsob páchaní je obvykle zjišťován již na počátku vyšetřování a je velice obsáhlým zdrojem informací, o který se vyšetřovatelé později opírají v průběhu celého vyšetřování. Jednou z definic způsobu páchaní TČ je: způsob páchaní je „specifikovaný systém operacionálních elementů trestného činu a činnosti úzce spjatých s trestným činem“.⁷⁹

Operacionální elementy mají přímý vztah k osobě pachatele a trestné činnosti. Jde především o jednání pachatele, jeho pohyby, úkony, výběr podmínek a nástrojů (to jsou ony výše zmíněné operacionální elementy). Tato jednání pachatele lze pozorovat před i po spáchání TČ. Tyto složky jsou vymezovány rysy objektivní povahy (místo a čas činu, předmět útoku, společenské podmínky) i subjektivní povahy (věk, pohlaví, vlastnosti pachatele). Způsob páchaní je výrazně propojen s tvorbou stop, tudíž pomáhá při vyšetřování zvolit vhodnou metodiku vyšetřování.⁸⁰

Způsob spáchání TČ lze rozdělit na jednotlivé komponenty (činnosti pachatele), z nichž si zde představíme ty nejpodstatnější. Jsou to komponenty základní, dílčí, dějové, věcné a komplexní. Základní komponenty jsou činy, které se staly během kratšího časového úseku a jejich jednotlivé části (úkony, pohyby, apod.) jsou označovány jako komponenty dílčí. Dějové komponenty zahrnují chování pachatele, jeho pohyby a psychologický stav. Věcné komponenty popisují použité předměty, ať se jedná např. o zbraň či auto, které pachatel použil

⁷⁷ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 230-231.

⁷⁸ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 95-109.

⁷⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 35.

⁸⁰ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 1992, s. 8.

k provedení TČ. Komplexními komponenty se rozumí skupina úkonů pachatele, které musel před, při nebo po provedení TČ vykonat.

Základní a komplexní komponenty dohromady tvoří základ pro informační systémy modus operandi využívané kriminalisty.⁸¹ Modus operandi pachatele utváří především perseverance (perseverance je opakování určitého jednání). Podstatnou složkou je také opakovatelnost způsobu páchaní TČ, která napomáhá i utajování TČ. Přestože pachatel nespáchá více TČ naprosto totožným způsobem, odchylka není natolik zásadní a v hlavních rysech pachatel své jednání opakuje, případně se různí pachatelé při páchaní stejného TČ chovají obdobně. Díky těmto znakům je možné přiřadit pachatele k určité skupině pachatelů. Utajování TČ je na rozdíl od způsobů páchaní možné rozčlenit do několika základních skupin. Jedná se o utajování informací či jejich nositelů, falšování důkazů (výpovědí, dokumentů apod.), či jejich ničení a zakrývání. Utajování slouží především ke zpomalování vyšetřování a vázání kriminalistů na nepravdivé stopy. Pokud jsou vyšetřovatelé svedeni na špatnou stopu, může se doba vyšetřování prodloužit o několik týdnů či měsíců.

Způsob páchaní TČ je závislý na mnoha okolních faktorech. Ty se dělí na objektivní a subjektivní podle míry závislosti na pachateli. Z nich je dále možné utvářet vyšetřovací verze.⁸² Podle Viktora Porady Je možné rozlišovat tři základní úrovně způsobu páchaní, a to u jednotlivého TČ, jistého druhu TČ (jako např. jakým způsobem dochází k TČ zneužití pravomoci úřední osoby) či jistého druhu TČ spáchaného určitým pachatelem.⁸³

Jednání skupiny pachatelů, které jsme se rozhodla popsat, bývá velmi promyšlené, protože ve většině případů tyto osoby vědí, jak se v daných situacích zachovat. Umí používat různé typy zbraní, často se jedná o jedince, kteří prošli různými výcviky, absolvovali psychologické testy, apod. Všechny tyto okolnosti, jsou aspekty, které ztěžují celý průběh vyšetřování. Tito pachatelé se umí pečlivěji a rychleji zbavovat důkazů, zahlazovat stopy a skrývat se. Jejich počínání často vychází i z pracovních zkušeností. Pokud se jedná o příslušníky nebo zaměstnance

⁸¹ STRAUS, Jiří. *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 56-63.

⁸² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 39.

⁸³ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 95-109.

BS jako je např. Policie ČR je více než jasné, že tyto osoby během svého profesního života přišly do styku s pachateli různých TČ nebo přestupků a vědí nebo mají alespoň rámcovou představu, jak probíhá samotné vyšetřování, jak se pachatelé chovají, jaké dělají chyby.

TČ příslušníků nebo zaměstnanců BS jsou velmi pečlivě naplánované. S výjimkou TČ nedbalostních, které se nedají plánovat již ze své podstaty, případně některých TČ násilných a těch TČ, které byly spáchány pod vlivem alkoholu nebo jiných psychotropních a omamných látek, kdy mohou osoby jednat v afektu, případně ne na základě plánu, ale chvilkového rozrušení.

Způsob páchání je důležitý i pro kriminalistickou prevenci, díky znalosti dostatku informací je možné ztížit či znemožnit páchání TČ. Dle mého názoru se jedná o jednu z nejvýznamnějších složek kriminalistické charakteristiky, vzhledem k její jedinečnosti, která se u každého pachatele značně liší. A ač se na první pohled zdá, že dané elementy nejsou nikterak uspořádány, ve skutečnosti je tomu naopak, jak potvrzuje i sama praxe.

Během páchání může dojít i k medializaci uniklých informací, a může tak dojít k poškození nejen pověsti BS, překažení vyšetřování a další újmy na nespočtu osob a institucí. Důsledkem bývá zkreslený obraz o případu, který se dostává k obyčejným občanům, a ti si na základě někdy zkreslených či nedostatečných informací dělají „obrázek, představu“ o tom, jak probíhá vyšetřování, jak byl spáchán samotný TČ a mnohdy i kým. Zveřejnění údajů, které měly být utajeny je choulostivým tématem. V souvislosti s touto problematikou unikají i odposlechy či jejich přepisy, ve většině případů se jedná o nezákonné zveřejnění, jelikož přípravné řízení zpravidla nebývá veřejné. Pouze ve výjimečných případech, kdy je potřebná součinnost veřejnosti, je možné zveřejnit některé informace. Ale jelikož platí zásada presumpce nevinny a mnoho dalších zásad, které provázejí vyšetřování, je nutné soustředit se i na ochranu obviněného a dalších zúčastněných osob.

Okruh možných pachatelů se v jednotlivých fázích vyšetřování a s jejich postupem zvyšuje, jelikož se k informacím dostává větší množství osob. Tedy existuje více potenciálních pachatelů, kteří mohou informace zneužít a zveřejnit.

K získání informací může být využíván i detektor lži, který doplňuje vyšetřování, je to ale pouze podpůrný prostředek, který nemůže sloužit jako

plnohodnotný důkaz. V ČR se s ním setkáváme již od roku 1981, kdy bylo v Praze provedeno první polygrafické vyšetření. Tato metoda pomocí fyziologických změn umožňuje rozlišit pravdu a lež. Tento důkazní prostředek pomáhá při výpovědích s odhalováním pravdy, což je zásadní pro další postup trestního řízení. K jeho použití je ovšem nutný souhlas osoby. Existují dvě zařízení, prvním z nich je digitální polygraf, který zaznamenává dech, tep, tlak a kožní odpor, druhým je pak analyzátor hlasu, který sleduje změny. Oba dva se používají a poskytují tak ověření, zda jeden z nich neselhal.

Způsob páchání dle stupně připravenosti pachatele:

- pachatel je připraven, postupuje systematicky, dává si záležet, aby nedošlo k jeho odhalení;
- pachatel není připraven.

Podle způsobu utajování:

- pachatel TČ utajuje, nechce být dopaden, má plán;
 - stopy ničí;
 - zakrývá;
- pachatel TČ netají.

Podle výskytu stop na těle oběti či poškozeného předmětu:

- zda jsou stopy viditelné či nikoliv.

1. Pachatel je na svůj čin připraven:

- podstatné porušení základních pravidel zadávacího řízení (rovné zacházení, postavení, transparentnost), upřednostňování nebo utlačování některého ze soutěžitelů, stanovování odlišných podmínek, obvykle je tato TČ páchána během soutěže nebo po zadání zakázky (TČ v souvislosti s veřejnými zakázkami);

- střet zájmů, takovým jednáním může být mimo odhalování informací

i udílení rad, jak postupovat během řízení, aby bylo dosaženo požadovaného cíle (TČ v souvislosti s veřejnými zakázkami);

- provádění neoprávněných lustrací v informačních systémech, zneužíváním přístupů do systémů (TČ v oblasti úniku a zneužití informací);
- může se jednat o projevy v rozporu s demokratickým základem státu „nacistické pozdravy pravicí“, ničení církevního majetku, podporování vyhlazování určitých etnických skupin, slovní i fyzické útoky (TČ v oblasti extremismu);
- výhrůžky teroristickými útoky (TČ v oblasti extremismu);
- pořádání akcí pro stejně smýšlející jedince (TČ v oblasti extremismu);
- prodej a šíření předmětu s neonacistickou či jinou tematikou (TČ v oblasti extremismu);
- hanobení národa, rasy, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (TČ v oblasti extremismu);
- poškození historické či kulturní památky, ničení, posprejování, hanobení hrobu, napadení jiné osoby (TČ v oblasti extremismu);⁸⁴
- narušování akce svým nevhodným chováním. (TČ výtržnictví);
- typický způsob páchaní TČ porušení služební povinnosti příslušníka BS je neoprávněné užití cizí věci k jinému účelu, než ke kterému je určena;
- udělení souhlasu či donucení podřízeného nebo níže postaveného příslušníka BS k určitému jednání, souhlas může mít formu ústní, výjimečně bývá udělen písemně, jedná se o zneužití vyššího postavení, hodnosti, typicky se jedná o osobní záležitosti pachatele, který potřebuje něco vyzvednout, odvézt, použít prostředek, který je běžně využíván ve službě k jinému osobnímu účelu, výše postavený pachatel má značný prospěch z takového jednání, kdežto níže postavený pachatel je většinou jakousi „loutkou, prostředkem“ (TČ porušení služební povinnosti příslušníka BS).

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3276-3284.

2. Pachatel není připraven:

Výběr předmětu útoku je prováděn v závislosti na konkrétním pachateli, či skupině pachatelů. Toto chování může mít i rasistický podtext, nebo jinak znevýhodňovat menšiny, ale to pouze v případech, kdy jde o jednání úmyslné. Obvykle se nejedná o plánovanou a organizovanou činnost. Často může u těchto TČ hrát zásadní roli i alkohol, případně i užití drog a jiných návykových látek, zmíněné látky mohou povzbudit v pachatelovi touhu po pomstě a zhoršit jeho agresivní a nepřiměřené chování. Jednání bývá tedy spíše emotivní než promyšlené. S utajováním těchto TČ se téměř nesetkáváme, jelikož se jedná o bezprostřední zásahy, kdy je přítomno více osob, či poškozená osoba má zájem na nahlášení tohoto TČ. Často existují také kamerové a další záznamy.

Typicky se jedná o:

- nepřiměřené použití zbraně, ale i pout, při hromadných akcích je možné užití mimo jiné i koně, zastavovací pásy, k zastavení auta, či výhrůžky ze stran policie a jiných BS, (TČ nepřiměřeného užití donucovacích prostředků a trestná činnost s podezřením na mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení);⁸⁵
- dochází typicky ke ztížení nebo přímo zmaření konání určitého úkolu, což má dopad především na časový úsek, ve které je úkol prováděn, dojde tedy ke zdržení, což může mít velký vliv na výsledek akce či je potřeba více finančních prostředků, příslušníků či zaměstnanců (maření úkolu úřední osoby z nedbalosti);
- nezavolání záchranné služby, povolání menšího týmu k zásahu, nedostatečnému zajištění místa či osoby, jedná se o činy při výkonu služby (maření úkolu úřední osoby z nedbalosti);
- pokřikování, vulgarity, násilí, poškozování majetku, často se zde nachází doprovodné jevy, tedy kombinace některých těchto projevů;
- nejčastějším způsobem u TČ výtržnictví je násilný útok v restauračním zařízení, kdy se jedná o reakci na provokaci, zřídka může dojít i ke spáchání v pracovním kolektivu, může se jednat i o výstřel z okna bytu, sloužící k zastrašení okolí;

⁸⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 39.

- v souvislosti se způsobem páchaní TČ ohrožení pod vlivem návykové látky se nejčastěji setkáváme s jízdou v opilosti, méně často pak pod vlivem drog či jiných látek, osoba má snížené schopnosti vnímání a reagování, a tak se stává nebezpečnou pro sebe i své okolí, má problém s koordinací pohybů a nedaří se jí důkladně utajit TČ, jelikož nesmýšlí, jako by byla v obvyklém psychickém rozpoložení;
- domácí násilí v souběhu s TČ ublížení na zdraví;
- domácí násilí, k němuž většinou dochází repetitivně, za použití vlastní fyzické síly;
- domácí násilí za použití zbraně či výbroje;
- ublížení na zdraví jako následek výtržnictví, zfackování jako zneužití pravomoci úřední osoby či TČ výtržnictví v souběhu s TČ ublížení na zdraví.

U typických situací TČ vojenských se setkáváme, výrazněji než u jiných, s propojení obou výše zmíněných způsobů páchaní. Jelikož je jejich páchaní u některých forem pachatelem plánováno a u jiných nikoliv, urážka může být páchána slovně, gestem, písemně, hrozbou. Hrozbou ublížení přímo dané osobě nebo někomu jinému. Může se jednat i o zákazy nebo nucení k určitým činnostem. Typicky k činnostem, které nemají nic společného s obvyklou činností a povinností příslušníka či zaměstnance BS. Tedy nejde o náplň práce nebo výkonu služby.

6 Typické vlastnosti pachatelů a motivy jejich jednání

Tato kapitola se zaměřuje na typické vlastnosti pachatelů a motivy jejich jednání. Vlastnosti a osobnost pachatele jsou významným prvkem pro vymezení skupiny pachatelů, má velký vliv na tvorbu stop a samotné páchaní, poté i na následný průběh vyšetřování. Stopy mohou mizet, ale vlastnosti pachatelů zůstávají zpravidla neměnnými a nelze je od metodiky oddělit.

Obecně se typické vlastnosti pachatelů dají rozdělit do dvou základních skupin. První skupinou jsou vlastnosti, které ovlivňují vznik stop TČ a druhou skupinu pak tvoří vlastnosti, které mají zásadní vliv na chování pachatele při vyšetřování. Musí se jednat o relevantní znaky, které jsou podstatné pro vyšetřování. Mezi takové osobnostní rysy můžeme zařadit např. tetování, styl

oblékání, specifický postoj, pohyby, názory, které pachatel zastává, postavu pachatele, ale i jeho chování při vyšetřovacích úkonech.⁸⁶

Velmi záleží na pracovní pozici nebo hodnosti, do níž je pachatel zařazen v době páchaní trestné činnosti. Pokud se jedná o osobu výše postavenou, pak má vyšší šanci na zakrytí TČ, a to především díky tomu, že se níže pracovní postavení příslušníci nebo zaměstnanci bojí nahlásit jeho podezřelé protiprávní jednání a nemá nad sebou zpravidla velké množství výše postavených osob, které by ho častěji kontrolovali.

Dále je nutné zkoumat věkovou strukturu stíhaných osob. U TČ spáchaných příslušníky a zaměstnanci BS je škála velice pestrá, jelikož obsahuje všechny věkové kategorie. Od mladých nezkušených, až po zkušené příslušníky či zaměstnance.

Dalším faktorem je dosažené vzdělání pachatele a roky strávené ve službě či zaměstnání, tyto aspekty mohou ovlivnit orientaci pachatele v jím páchané trestné činnosti. Dalším důležitým faktorem je jistě sklon k agresivitě, úzkostem, impulsivnímu a zkratkovitému jednání, či pocit méněcennosti kvůli tělesnému postižení, či nižší funkci. Tyto psychické predispozice by měli být odhaleny v rámci psychotestů. U TČ majetkových má podstatný vliv i finanční zabezpečení pachatele v době páchaní TČ.

Někteří jedinci na základě svých osobnostních rysů a zkušeností svůj TČ tají nebo se o to alespoň pokoušejí, jiní páchají TČ v afektu.

Vlastnosti pachatelů jsou do jisté míry velmi individuální. Závisí i na okolním prostředí, ve kterém se tyto jedinci pohybují, a také do jaké míry jsou svou povahou ovlivnitelní.

Mnohdy pachatel stojí před otázkou, kterou si obvykle většina z nás nepoloží. Pachatel rozhoduje na základě svých morálních vlastností a často stojí před otázkou, zda např. úplatek přijmout, či se zachovat čestně. Ale i pachatel, který se v běžných situacích chová morálně, se může nečekaně rozhodnout pro chování v rozporu s těmito dobrými mravy. Může ho k tomu vést prospěch, tíživá životní situace, či pouhé podlehnutí nátlaku.

⁸⁶ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 1992, s. 9.

U korupčních TČ existuje pět základních situací či otázek, které si pachatel před spácháním pokládá:

„1. zkorumpovat sám sebe, anebo se zachovat korektně, 2. nechat se uplatit, anebo vzdorovat nabízenému úplatku, 3. aktivně uplácet jiné, anebo volit korektní postup, 4. vzdorovat vyžadovanému úplatku, anebo podlehnout nátlaku, 5. vyžadovat úplatek, anebo postupovat korektně.“⁸⁷

Obdobné otázky si pak pokládají pachatelé i u TČ zneužití pravomoci úřední osoby, informací, TČ v souvislosti s veřejnými zakázkami a dalších.

Tyto osoby typicky do poslední chvíle své jednání tají, zastírají a nechtějí se přiznat. S vyšetřovateli buď spolupracují, aby to vypadalo, že je v jejich zájmu odhalit pachatele, nebo odmítají absolutně spolupracovat. Jedná se spíše o inteligentní osoby, které většinou činnost promýšlí plán TČ dopředu a detailně.

Agresivní chování u těchto pachatelů je úzce spojené s vysokou mírou stresu, a často i s dlouhodobým nepříznivým chováním ze strany poškozeného. Jako např. u vojenských TČ, kdy dojde k urážce jiného vojáka. Typicky pachatelé potřebují nějaký impuls k takovému jednání. BS se snaží takovému chování ve svých řadách zamezit různými způsoby, ale vzhledem ke skutečnosti, že je jednání nezřídká impulsivní a může nastat situace, kdy jde o výkyv z běžného chování pachatele, není možné mu zabránit vždy.

Typicky se jedná o jedince, kteří nejsou schopni unést fakt, že jsou podřízeni jiné osobě, která má větší vliv a zadává jim úkoly. Či se cítí být jinak znevýhodněni nebo dotčeni jednáním takto nadřazené osoby. A tak jim s postupem času jak se říká „dojde trpělivost“ a dojde např. právě k urážce. Nemusí zde být ovšem nutně vztah nadřazenosti a podřazenosti. Roli zde může hrát rivalita či jiná nesnášenlivost mezi nimi.

Typické vlastnosti pachatelů TČ nedbalostních nelze stanovit, osoba, jež tento TČ páchá, to nemá v plánu a nevykazuje stejné známky chování jako jiná. Spíše se tak děje u nových příslušníků či zaměstnanců, takové chyby často plynou z nezkušenosti, tudíž i věk těchto pachatelů bývá nižší.

⁸⁷ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 1104.

Pachatelé také často jednají pod vlivem alkoholu. Pokud jednala osoba pachatele pod vlivem alkoholu či jiné látky, mohla se přivést do stavu zmenšené přičetnosti. Její typické vlastnosti, které se u projevují v rámci běžného života, mohly být otupělé či naopak povzbuzené. Pachatel při napadení používá především vlastní sílu, často fyzickou převahu, ovšem u příslušníků a zaměstnanců BS může dojít i ke zneužití služební výzbroje. Je možné využít různé předměty, apod. Pod vlivem alkoholu či jiné návykové látky pachatel zanechává i více stop z nepozornosti.

Shrnutím by se dali pachatelé zařadit do tří skupin podle četnosti páchání TČ. První skupinou jsou pachatelé, kteří páchají TČ opakovaně, další skupinou jsou ti, kteří mají k páchání předpoklady a poslední jsou pachatelé příležitostní, kteří jednají impulsivně.

7 Typické vlastnosti obětí

Níže popsané typické vlastnosti oběti jsou zásadní pro vyhledání potenciálních obětí nebo naopak dohledání dalších obětí, např. v případě, kdy se jedná o opakované napadání vězňů, zadržených osob, opakované urážky mezi vojáky, či s přesahem i do jiných jednotlivých metodik vyšetřování uvedu příklad sériových vražd. Tyto vlastnosti oběti ji napomáhají odhalit dříve, než se jí stane doopravdy nebo je možné ji vypátrat zpětně.

Vlastnostmi obětí se podrobněji zabývá viktimologie, od latinského *victima*, což znamená v překladu oběť. Viktimologie je vědním oborem kriminologie, ale existuje také v podstatě samostatný obor kriminalistické viktimologie, kterou je využívána při odhalování a vyšetřování TČ. Napomáhá především zodpovědět otázky týkající se oběti, ať už její zdravotní a psychický stav, či mnohé další.⁸⁸

U některých výše popisovaných TČ je obětí společnost jako celek, která nese následky protiprávního jednání a není u nich možné vytyčit jednu jedinou typickou oběť jako např. u TČ domácího násilí či ublížení na zdraví. Někdy se může jednat o obyvatelstvo celého státu, jindy o užší zájmovou, profesní či jinou skupinu.

Oběti se nenacházejí obvykle u TČ korupčního jednání a ve spojitosti s veřejnými zakázkami, zde se jedná o obchodní vztahy a pachateli jsou zde obě

⁸⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 66-75.

strany. Stejně jako je tomu u TČ úniku a zneužití informací, zneužití pravomoci úřední osoby.

U spousty TČ páchaných zaměstnanci nebo příslušníky BS se jedná o osoby jednodušeji manipulovatelné. Většinou, ale není to podmínkou i osoby fyzicky méně zdatné, které chovají k pachateli silné city. Jedná se spíše o dlouhodobé vztahy, kde se násilí objevuje až s postupem času. U ublížení na zdraví jsou opět oběťmi „slabší jedinci“, kteří nemají možnost se bránit, může se ale jednat i o osoby při útoku rovnocenné. Někdy dokonce i oběť může útok vyprovokovat či s napadením začít.

V současnosti se setkáváme častěji i s napadáním mužů ze strany žen, což nebylo dříve tolik obvyklé. Možné je tuto skutečnost přisuzovat i pokroku, že se muži nebojí oznámit domácí či jiné násilí. Neznamená to tedy, že se v dnešní době vyskytuje více těchto případů, ale spíše je jich více oznamováno. Zpravidla jsou oběti v méně výhodném postavení, nemají tak velkou možnost bránit se.

Podstatnými rysy jsou také osobní život oběti, postavení v zaměstnání, rasa a nejpodstatnějším rysem je podřazenost v zaměstnání či výkonu služby a menší fyzická zdatnost.

8 Typické motivy

Co pachatele vede k páčání trestných činů? Toto je otázka, kterou si pokládá každý z nás a k objasnění nám napomáhá odhalení motivů. Ty se u některých TČ opakují a je možné na jejich základě urychlit a zjednodušit vyšetřování.

Typické motivy jsou významné pro tvorbu stop a vyšetřovacích verzí, kdy je chování pachatele závislé na jeho motivaci. Motiv či pohnutka je nedílnou součástí subjektivní stránky TČ.

Častým motivem je touha po zlepšení sociálního postavení, dosažení větší moci a vlastní prospěch či pošpinění druhého. Lepší zabezpečení rodiny, může to být i touha po určité formě moci či dosažení respektu před ostatními.

U činů nedbalostních motiv chybí. Motivace pachatele bývá těžko definovatelná i u dalších TČ, a to když se jedná o impulsivní reakci na určitý podnět. Je nutné rozlišit motivaci arogance vůči okolí, či zda byl pachatel k protiprávnímu jednání vyprovokován nebo dokonce naveden. Mnohdy se jedná o TČ motivované

nenávisť, ovšem tento pojem je příliš expresivním, jsou tedy směřovány obvykle proti skupině osob, vůči které chovají předsudky.

Motivem může být u některých TČ likvidace demokratickému základu státu, zejména se jedná o TČ extremismu.

8.1 Přijetí do služebního poměru ve vztahu k typickému motivu pachatele

V souvislosti s motivy pachatele považují za nutné zmínit i podmínky samotné přijetí do služebního poměru, které by mělo selektovat jedince, kteří by se mohli potenciálně stát pachateli TČ. Splněním některých z těchto podmínek by se měl eliminovat okruh osob, které mají určité predispozice k páčání trestné činnosti.

Nejprve představím podmínky přijetí do služebního poměru, bývají obvykle následující:

- státní občanství ČR;
- 18 let;
- bezúhonnost a způsobilost k právním úkonům;
- dosažený stupeň vzdělání
 - Zde je možné u jednotlivých BS pozorovat odchylky, a to v podobě různých odborných zkoušek, speciálních zaměření apod.
- fyzická, zdravotní a osobnostní způsobilost;
- oprávnění seznamovat se s utajenými informacemi podle zvláštního právního předpisu.

Negativní vymezení podmínek je pak následující:

- žadatel o přijetí do služebního poměru nesmí být členem politické strany nebo hnutí;
- nesmí vykonávat živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a zároveň nesmí být členem kontrolních a řídicích orgánů právnických osob, jež vykonávají podnikatelskou činnost.

Existují také fakultativní podmínky u některých BS. Např. u Policie ČR je kladen důraz také na vzhled příslušníka, a to konkrétně tetování. Příslušník je seznámen s informacemi a podepisuje vlastnoručně prohlášení, že nemá a nebude

mít tetování v oblasti hlavy, pokud má tetování v oblasti krku či na jiném viditelném místě, mimo hlavu, pak ho zakryje páskou tělové barvy. Také nesmí mít tetování, která by byla vulgární či jakýmkoliv způsobem směřovala proti základním lidským právům a svobodám.

Díky podmínce bezúhonnosti je možné odhalit případné recidivisty. Pokud dotyčná osoba byla schopna spáchat TČ jednou, pak u ní bude vyšší pravděpodobnost opakovaného rizikového chování oproti jiným jedincům. Toto „nálepkování“ samozřejmě není pravidlem a není možné takto nahlížet na všechny osoby, které spáchali TČ. Ovšem u příslušníků BS je na bezúhonnost kladen větší důraz, a to zejména kvůli samotné důležitosti výkonu jejich funkce. Recidivista v pravém slova smyslu, jak ho vykládá zákonodárce, nemůže být přijat do služebního či pracovního poměru a po případném spáchání úmyslného TČ dochází k ukončení služebního či pracovního poměru.

K zahazení odsouzení nebo rozhodnutí prezidenta republiky se nepřihlíží. Co se týče opakované TČ u příslušníků nebo zaměstnanců BS, v praxi se velmi zřídka setkáváme s případy, kdy je pachatel souzen a nakonec zproštěn obžaloby a i poté spáchá TČ znovu. V takovém případě je již ale větší množství důkazů a pachatele se nakonec povede odsoudit.

V průběhu přijímacího řízení bývají prováděny tělesné testy, které slouží ke zjištění fyzické, zdravotní a osobnostní způsobilosti. Díky tělesným testům je možné odhalit přítomnost návykových, psychotropních a jiných omamných látek. Psychologická vyšetření umožňují posoudit osobnost budoucího příslušníka. Takové posudky provádějí odborníci, lékaři. Pro metodiku vyšetřování je podstatné hledisko povahy příslušníka. I jeho případné zneužívání výše zmíněných látek. Pokud uchazeč v průběhu svého života, či i během přijímacího řízení užívá takové látky, které mají ve většině případů neblahý vliv na chování člověka, je nutné situaci prověřit a takového uchazeče do služebního poměru nepřijmout. Takové látky zapříčiní sníženou schopnost reagovat na nastalou situaci, nepředvídatelné chování, změny osobnosti, ať dočasné či trvalé.

Přijímací řízení slouží především k tomu obsadit volné místo nejvhodnějším uchazečem. Ke sledování chování a výkonu služby v jejím průběhu slouží služební hodnocení.

9 Stopy typické pro vyšetřování TČ příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů

Na úvod této kapitoly bych nejprve přiblížila pojem a definici stopy. Jedná se o změny v objektivní realitě, které se typicky vyskytují u daného druhu TČ. Díky skutečnosti, že může vyšetřovatel předpokládat jejich objevení na určitém místě, napomáhá jejich výskyt k urychlení a zjednodušení celého procesu vyšetřování.

Pro porovnání uvádím Musilovu a Strausovu definici: „*Kriminalistická stopa je každá změna na místě kriminalisticky relevantní události, která je v příčinné nebo jiné souvislosti s touto událostí, existuje nejméně od svého vzniku do zjištění a je vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a prostředky.*“, „*Za kriminalistickou stopu je považována každá změna v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která příčinně nebo alespoň místně nebo časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje kriminalisticky nebo trestněprávně relevantní informaci a je zjistitelná, zajistitelná a informace z ní využitelná pomocí přístupných kriminalistických, přírodovědných a technických metod, prostředků a postupů.*“.⁸⁹ „*Kriminalistická stopa je jakákoliv změna v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která příčně či alespoň místně a časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje kriminalisticky relevantní informaci nebo trestněprávně relevantní informaci, je zjistitelná, zajistitelná a využitelná pomocí přístupných kriminalistických, přírodovědných a technických metod, prostředků a postupů. Dělí se podle různých kritérií, ...*“⁹⁰

Shrnutím jsou tedy stopy a jejich popis velmi zásadními pro nasměrování vyšetřovatele, stejně tak jako je významný i popis míst, na nichž se mohou vyskytovat. Tyto podklady napomáhají kriminalistům k rychlejšímu a efektivnějšímu pátrání a následnému vyřešení TČ.⁹¹

Dělíme je na materiální a paměťové. Materiální stopy jsou děleny na stopy, které odrážejí vnější strukturu, vnitřní strukturu či funkční a dynamické vlastnosti objektu. Můžeme se setkat i se stopami kombinovanými. Vnějšími mohou být

⁸⁹ STRAUS, Jiří. *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 78.

⁹⁰ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 102.

⁹¹ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 14.

daktyloskopické stopy, mechanoskopické a trasologické, vnitřními pak biologické a mechanické a k funkčním se řadí stopy písma apod.⁹²

Dále je dělíme na stopy vstřícné, kde dojde k poškození jednoho předmětu druhým, např. u dopravních nehod, stopy periferní, povrchové, stopy dynamické a statické, závislé na pohybu a stopy 2D a 3D. Posledním typem jsou stopy oddělení části z celku, jejichž složením dostaneme zpět celý předmět, může se jednat o úlomky apod. Častěji se setkáváme s mikrostopami, které obsahují pouze stopové množství nějakého prvku, ale díky pokrokům ve vědě a technice je možné je i přesto využít (jsou to zejména- částice povýstřelových zplodin, krve atd.). Mikrostopy mohou vznikat přímým kontaktem nebo jednostranným nánosem, větrem, spadem. U mikrostop je důležité jejich včasné odhalení, jelikož jsou více náchylné k poškození vnějšími vlivy.

Paměťové stopy vznikají prostřednictvím lidských smyslů (hmatové, čichové, paměťové, sluchové či zrakové). Paměťové stopy jsou závislé na délce doby, po kterou si je dotyčný pamatuje, což závisí i na jeho vlastnostech a schopnosti se vyjadřovat a tyto stopy dále popsat. Tyto dělíme tedy na krátkodobé, středně a dlouhodobé stopy. Pro vyšetřovatele nemají krátkodobé paměťové stopy téměř žádný význam. Paměťové stopy lze využít pouze jednorázově a jsou ve vztahu naprosté závislosti na člověku, který je uchovává ve své paměti.⁹³

Zajišťování a vyhledávání stop je jedním z nejzásadnějších úkolů vyšetřovatele. Způsoby zajišťování materiálních stop jsou rozmanité a jednotlivé stopy je možné zajišťovat pomocí různých postupů. A to především díky nově vzniklým postupům.

Častěji se u TČ páchaných příslušníky nebo zaměstnanci BS setkáváme s výskytem stop paměťových, jejichž nositeli jsou osoby.

Ty je možné rozdělit do několika skupin:

- osoby, které se přímo účastnily protiprávního jednání, v jejich zájmu tedy není objektivní zjištění skutkového stavu, často dochází k zakrývání stopy, neúplným či pozměněným výpovědím;

⁹² STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 102.

⁹³ STRAUS, Jiří. Úvod do kriminalistiky. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 74-137.

- další kategorií nositelů těchto stop jsou svědci, kteří se nepodíleli na páčání TČ, tato skupina osob disponuje informacemi, které napomáhají vyšetřování ve větší míře, i přesto, že se jedná o stopy získané nepřímou, svědky mohou být i lékaři či jiné záchranné složky, které byli na místě činu a v jiném přímém kontaktu s osobou pachatele nebo místem činu;
- pachatelé;
- poškození.

Zde je velmi nelehké rozpoznat, zda oznamovatel nechce z nějakého důvodu očernit příslušníka nebo zaměstnance BS a způsobit tím senzaci v médiích nebo pošpinit jméno celého BS. Případně zpochybnit postupy policie při použití donucovacích prostředků. Tyto TČ jsou zvláště oblíbené především, co se medializace týče. Jsou pod drobnohledem novinářů a jiných médií.

Může nastat ovšem i situace, kdy převažují stopy materiální, závisí to také na pachatelově schopnosti stopy zakrýt a zda k protiprávnímu jednání bylo využito nějakých předmětů.

Materiální stopy je možné získat, pokud se nepodařilo stopy včas schovat, zakrýt nebo když pachatel či pachatelé věřily, že nebudou dopadeni. Tyto stopy mívají pouze doplňující charakter. I zde je možné se setkat se stopami daktyloskopickými, a to pokud zanechal pachatel na bankovkách, listinách, na zbraních a jiných předmětech své otisky. Případně se může jednat o stopy, které byly nalezeny přímo v místě spáchání TČ, tedy na místě, kde došlo ke korupčnímu jednání. Další materiální stopou mohou být záznamy, které si, typicky, jedna ze stran uchovávala pro svou potřebu. Může se jednat o důkazy listinné (deník, SMS zprávy, jiná konverzace), či obrazové a zvukové záznamy, které byly pořízeny k tomuto účelu, a pachatel je nestihl včas zlikvidovat.⁹⁴ Stopy jako zvukové a kamerové záznamy jsou časté, často se jedná o záznamy na mobilní zařízení některé z osob.

U některých TČ se setkáváme se stopami materiálními ve formě viditelných poranění na těle poškozené osoby nebo pachatele. Jindy se setkáváme se stopami pachovými a trasologickými (stopy obuvi, dopravních prostředků, bosých nohou či otisků jiných částí lidského těla). Či stopami balistickými, biologickými.

⁹⁴ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 111-203.

Počítačové stopy jsou nositeli jak chemických, daktyloskopiích či stop souvisejících s vnitřní funkcí této techniky.

Počítačové stopy dělíme na technické a datové, technickými stopami je veškerá technika, jež je součástí počítačů a zahrnuje i datové nosiče, které jsou zdrojem stop datových.⁹⁵

Stopy je možné rozdělit také v závislosti na tom, v jakém stádiu vyšetřování se nacházíme.

Kriminalistické stopy- technika:

- Mikrostopy;
- Biologické stopy;
- Mechanoskopické stopy;
- Balistické stopy;
- Daktyloskopické stopy;
- Antropometrické stopy;
- Defektoskopické stopy.

Nejčastější stopy kriminalistické techniky jsem shrnula výše a nyní k nejobvyklejším stopám kriminalistické taktiky těchto TČ.

Jedná se především o rekognici, ohledání místa činu, předmětů, výslechů, použití vyšetřovacího pokusu a prověrky na místě.⁹⁶ Tyto stopy jsou pak blíže specifikovány v kapitole prvotních a následujících vyšetřovacích etap, kde jsou tyto úkony také běžně prováděny.

9.1 Likvidace stop

Se vznikem stop úzce souvisí také jejich následná likvidace. U TČ páchaných v afektu nebo z nedbalosti s likvidací stop setkáváme zřídka, jelikož pachatel často jedná v afektu a je bezprostředně přistižen nebo se domnívá, že se nedopouští protiprávního jednání či že nebude odhalen.

Obvykle je osoba pachatele do určité míry nadřazená poškozenému, a tak mohou nastat i následující situace. Tedy, že k likvidování stop může dojít smazáním

⁹⁵ STRAUS, Jiří. Úvod do kriminalistiky. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 74-137.

⁹⁶ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 340-343.

záznamu, ovlivněním jiného zaměstnance nebo příslušníka BS, aby neoznamoval toto protiprávní jednání apod.

10 Zvláštnosti předmětu vyšetřování příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů

V následující kapitole popisují zvláštnosti předmětu vyšetřování. Během celého vyšetřování dochází ke shromažďování informací, které vedou k vymezení předmětu vyšetřování. Kriminalisté mnohdy dospějí k závěru, že je předmětem něco jiného než si původně mysleli, a tak je nutné skutek překvalifikovat, jelikož se jedná o jiný TČ. Proto je nutné pečlivě zkoumat každý detail.

V ustanovení § 89 TrŘ nalezneme demonstrativní výčet otázek, které je nutné v trestním řízení prokázat během vyšetřování a dokazování.⁹⁷ Mezi nejzásadnější patří podmínky a příčiny.⁹⁸

Základními kriminalistickými otázkami jsou: Co bylo spácháno, kdy, kde, kým, jak, čím a co bylo důvodem spáchání TČ. Tyto otázky není nutno prokazovat u jednotlivých metodik vyšetřování, u nich je nutné zabývat se typickými příčinami nedostatků v postupech vyšetřování a dokazování. Většina publikací a odborných článků se zabývá pouze výše zmíněným výčtem otázek a nevěnuje dostatečnou pozornost této problematice jako celku, která by mohla být přínosem pro jednotlivé TČ do budoucna. Ve druhém odstavci § 89 TrŘ nalezneme vymezení toho, co může sloužit jako důkaz. Výši zmíněné ustanovení nám udává obecný postup vyšetřování, zatímco u jednotlivých metodik je třeba klást důraz především na typické příčiny nedostatků a potíží, které vznikají v průběhu vyšetřování a provádění důkazů.⁹⁹

Další velký význam má dokazování úmyslu.

Pokud zobecním typické zvláštnosti předmětu vyšetřování těchto TČ je nutné zjistit:

- totožnost oběti a pachatele;

⁹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 924-938.

⁹⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 118.

- příčiny následku a příčinný vztah mezi jednáním a následkem, tedy objektivní stránku TČ;
- místo a čas, kdy ke spáchání došlo;
- motiv;
- předměty a nástroje, které byli k TČ využity;
- v jaké míře došlo k jejich zneužití;
- zda došlo k TČ ve službě či mimo ní;
- existence svědků;
- kolik osob bylo zapojeno do TČ;
- jaké je postavení pachatele a spolupachatelů;
- výnosy a výhody plynoucí z TČ;
- podstatné je i zjištění jaký byl rozsah protiprávního jednání, způsob jakým byl TČ zakrýván;
- kdy, komu a kým bylo provedeno oznámení, zda nedošlo k ovlivnění oznamovatele a z jakého důvodu bylo oznámení učiněno;
- zda se pachatel pokoušel zakrývat stopy, a jakým způsobem;
- jaké jsou následky trestné činnosti;
- zda bylo užito násilí;
- u nedbalostních TČ je podstatné nedbalost dokázat;
- v jakém rozsahu byl dotčen zájem na zachování dobrého jména BS.

U jednotlivých TČ existují také specifické otázky, níže zmíním některé z nich:

- u TČ, při nichž užil pachatel násilí
 - zda se TČ opakoval;
 - v jaké míře bylo zdraví porušeno;
 - zda existoval vztah mezi poškozeným, obětí a pachatelem;
 - zda se u pachatele projevovali známky násilného chování již v minulosti;
 - pokud máme konkrétního poškozeného, pak je zvláštností předmětu vyšetřování i fakt, zda se poškozený bránil, zda vyhledal lékařskou či obdobnou pomoc;

- v jakém rozsahu byl dotčen chráněný zájem na dodržování základních lidských práv, udržování určitého stupně důstojnosti.
- U TČ, při nichž došlo k poškození předmětu:
 - jak se pachatel k předmětům dostal;
 - k jakému účelu byl předmět či prostředek běžně užíván;
 - pokud se jedná o poškození výzbroje, výstroje nebo jiných věcných prostředků BS, pak do jaké míry došlo k onomu poškození.
- U TČ zneužití informací:
 - pak opět, jak se k nim pachatel dostal, zda měl přístup do databáze nebo zneužil přístup někoho ze spolupracovníků.

11 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů

Nyní se dostáváme k problematice zvláštnosti podnětů k vyšetřování. Může se jednat o oznámení učiněné občany, nejčastěji se jedná přímo o poškozenou osobu, ale v praxi se setkáváme i s anonymními oznámeními. Pachatel může TČ také nahlásit sám.

Podněty k vyšetřování pravidelně nejsou oznamovány u TČ dvoustranných, kdy se zúčastněné osoby podílejí na trestné činnosti, jako je např. korupce a další. Trestní oznámení bývají činěna u policejního orgánu či na státním zastupitelství. Existují možnosti podat oznámení osobně- ústně do protokolu, v listinné podobě či elektronicky. Dnešní moderní doba umožňuje snadnější přístup společnosti k návodům, jak postupovat v případě, že mají podezření, že byl spáchán TČ. Např. na internetových stránkách GIBS je detailně popsáno, jak a v jakých případech je možné podat oznámení.

Nejčastěji se jednoznačně setkáváme s oznámeními občanů, jak poškozených, tak i svědků, spolupracovníků a policejních orgánů. Vzhledem k tomu, že páchaní těchto TČ se často odehrává na veřejnosti je mnoho oznámení

učiněno osobami, které se pohybovali v rozhodný čas poblíž místa, kde došlo ke spáchání TČ. Občané mohou mít ale obavy z učinění oznámení, jelikož příslušníci nebo zaměstnanci BS mají z jejich pohledu do jisté míry lepší, nadřazené postavení, a tak s podněty přicházejí po delší době od spáchání TČ, někdy vůbec. Dalším nedostatkem takových podnětů je problematika rozpoznání, zda se nejedná pouze o kázeňský přestupek.

Naopak s oznámením ze strany pachatele se obvykle nesetkáváme, většinou pachatelé do poslední chvíle doufají, že nebudou odhaleni nebo nebude jejich jednání kvalifikováno jako TČ. I přestože podléhají i příslušníci a zaměstnanci oznamovací povinnosti, situace, kdy přijde takový pachatel s oznámením, že se sám dopustil protiprávního jednání a nechť je vyšetřován, jsou ojedinělé. Dochází k tomu v případech, kdy má pachatel „špatné svědomí“ nebo ho k tomu přinutí jeho okolí. Typickým podnětem, který může následně sloužit jako důkazní prostředek je záznam, který byl pořízen během páchaní činu. Setkáváme se i s nahrávkami, které pořídil někdo z okolí, může se jednat o záznamy z automobilových kamer, telefonů.

K odhalování TČ, které nejsou oznámeny, slouží především operativně pátrací prostředky a technika. Díky nim trestnou činnost odhalí policejní orgány sami.

Důležitým vodítkem pro policii bývají tzv. indikátory, často se s nimi setkáváme např. u korupčního jednání, díky nim se policie blíže zaměří na podezření z korupčního jednání. „*Výskyt indikátoru není totéž, co výskyt důkazu.*“¹⁰⁰ Kupříkladu u osoby, která vede hýřivý způsob života, jenž značně neodpovídá finanční situaci, či čerpá nepodložené výhody, poskytuje služby či dary, anebo přímo ve veřejné správě provádí neoficiální jednání ohledně veřejných zakázek, kdy může opět docházet ke zvýhodňování některé strany. Poté celou situaci prověří dlouhodobým pozorováním a nakonec dojde k závěru, zda byla či bude spáchána TČ. Jedná se o jakousi formu upozornění. Tyto indikátory mohou upozornit jak na pochybné vztahy (osoby blízké) a jednání (násilí) mezi zúčastněnými osobami, tak údaje o transparentnosti, rovném zacházení.

¹⁰⁰ NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 268.

Po oznámení je pro vyšetřovatele náročné rozlišit, do jaké míry je výpověď oznamovatele odlišná od skutečnosti, důkazů apod., jelikož řada oznamovatelů poskytuje nebo dokonce má, ať už chtěně či nechtěně zkreslené informace, které mohou být i ovlivněny i citovými vazbami k pachateli. Veškeré podněty musí OČTŘ pečlivě prověřit.¹⁰¹ Tyto TČ mohou být odhaleny i v souvislosti s jinou trestnou činností.

Na základě podnětů se poté setkáváme typicky s těmito počátečními situacemi:

- na základě podnětu máme podezření a oznamovatel přichází i s důkazy, totožnost pachatele je známa od počátku;
- na základě podnětu máme podezření a oznamovatel přichází i s důkazy, totožnost pachatele není známa;
- na základě podnětu máme pouze podezření.

Pokud totožnost pachatele neznáme, pak je nutné shromáždit veškeré podstatné informace a na jejich základě pachatele odhalit, aby byl objasněn motiv činu, způsob páchaní a další. Součástí těchto podnětů bývají především informace o objektu TČ, zmizení, ztrátě či poruše určitého předmětu, vzniku škody, její výše, místě TČ, podezřelém chování. V takovém případě je nejdůležitější v co nejkratším čase odhalit totožnost pachatele nebo alespoň zúžit okruh možných pachatelů. V případě prodlev dochází ke ztrátě hodnoty důkazů nebo se pravý pachatel stihne skrýt nebo zahladit stopy či jejich podstatnou část.

Pokud podnět pochází přímo od policejního orgánu, je celé vyšetřování jednodušší, rychlejší a efektivnější, jelikož se k vyšetřovatelům dostává větší množství indicií, důkazů a přesnějších informací, které jsou zajištěny profesionálněji než u běžných, řadových občanů, kteří se s vyšetřováním setkávají ve svém životě velice zřídka. Tato varianta je pro vyšetřovatele výhodnější, což se projevuje zejména při počátečních vyšetřovacích a operativně pátracích úkonech.

Druhým typem situací jsou situace, kdy je nám totožnost pachatele od počátku známa, v takovém případě po prověření dochází k zahájení trestního stíhání, z podezřelého se stává obviněný, a pro další postup je zásadní, zda se

¹⁰¹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 37-109.

obviněný k činu přizná či nikoliv. Obviněný zpravidla v prvních chvílích tají, že TČ spáchal, a to mimo situace, kdy podnět pochází od něj samotného. Nezřídka dochází také ke svedení kriminalistů na falešnou stopu.

Pokud se ovšem obviněný přizná sám, urychlí celé vyšetřování a může dojít také k uložení mírnějšího trestu. Tato situace je tedy výhodnější pro všechny. Hojně se v praxi setkáváme s případy, kdy se obviněný přiznává až s postupem času, kdy se domnívá, že mají vyšetřovatelé shromážděn dostatek důkazů svědčících v jeho neprospěch. Pokud se k TČ nepřizná, kriminalisté postupují na základě informací, které jsou jim známy z podnětu a provádí prvotní vyšetřovací a operativně pátrací úkony, které uvádím v další kapitole.

12 Zvláštnosti prvotních vyšetřovacích a operativně pátracích úkonů

Prvotní úkony závisí vždy na vyšetřovací situaci. Vždy je nutné na počátku zajistit důkazy a jiné relevantní informace. Zpravidla se jedná o neodkladné a neopakovatelné úkony, které jsou prováděny na počátku vyšetřování. Provedení těchto úkonů je nutné provést, co nejrychleji po spáchání TČ, protože zde hrozí, že nebude možno je déle uskutečnit. Např. u stop, které mohou zmizet nebo hrozí, že budou zahlazeny, apod.¹⁰² Může se tedy stát, že jim bude dána přednost před jinými prvotními úkony.

Tento názor zastával ve své publikaci již i Musil: „*Některé úkony náležejí do kategorie prvotních úkonů téměř u všech trestných činů (např. ohledání místa činu), jiné jsou druhově specifické....*“¹⁰³

Je nutné provést takové úkony, aby byla zjištěna míra a intenzita činu, průběh, jak byl útok proveden. Je nutné zajistit předměty, které byly použity k útoku a osoby, které se na útoku podílely. Vyšetřovatelé se snaží shromáždit informace týkající se osobního života podezřelého, jeho finančního zabezpečení, informace o pracovních schůzkách, účetnictví, aktivity související s podnikáním, apod.

¹⁰² PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 15.

¹⁰³ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 1992, s. 10.

Pokud dojde k prodlevám, je možné, že pachatel stihne zakrýt stopy, vše tedy závisí na době, kdy dojde k oznámení a začátku prověřování. Ne všechny osoby jsou dostatečně odvážné, aby učinily oznámení bezprostředně po spáchání TČ.

Za neodkladný a neopakovatelný úkon se považuje i sepsání úředního záznamu o kontrole řidiče, kterou je možné vykonat u podezřelé osoby. Tento úkon bývá jedním z nejzásadnějších pro pozdější průběh vyšetřování. Také provedení dechové zkoušky napomáhá mimo krevní testy, či testy jiného biologického materiálu odhalit hladinu alkoholu. Nařízení vlády stanovuje hranice, hodnoty, při nichž se jedná o přestupek a kdy ne. Velkým problémem pro následné využití důkazů, může být opomenutí poučit osobu o možnosti odmítnout provedení dechové zkoušky nebo nabídnutí krevní zkoušky. Osoba je povinna podrobit se orientační zkoušce na přítomnost alkoholu.

Dle mého názoru jakékoliv požití návykové látky, byť i v malém množství silně ovlivňuje chování člověka.

Typicky se jedná, v závislosti na jednotlivých TČ, o tyto vyšetřovací a operativně pátrací úkony:

- domovní a prohlídky jiných prostorů, nebytových či pracoviště, velmi často se jedná o pracovny;
- odposlechy;
- zajišťování věcí důležitých pro trestní řízení včetně písemností apod.;
- výslech oznamovatele;
- výslechy dalších osob, podezřelého, poškozeného, svědků, jiných zúčastněných osob;
- šetření za účelem získání doplňujících informací o osobním a pracovním životě podezřelého;
- prověřování důvěryhodnosti předchozích výpovědí;
- zadržení korespondence;
- zajištění výpisu z rejstříku trestů (což je důležitým bodem každého vyšetřování);
- rekognice;
- konfrontace;

- v okrajových případech, jako např. u dopravních nehod je možné provést i rekonstrukci;
- a u některých TČ je možné provést i ohledání poškozené osoby či odebrání krve k zjištění míry alkoholu či návykové látky v těle, prohlídkou těla, kvůli zajištění biologických stop, lékařská prohlídka pomůže odhalit, jak velký vliv měl požití návykové látky na soustředění a pozornost pachatele;
- vyžádání lékařských zpráv.

13 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování

Kriminalistická verze je metoda kriminalistické praxe, která slouží především k uspořádání hypotéz a postupnému objasnění TČ. Osobě, jež provádí vyšetřování, slouží vytyčení verzí jako pomoc při nalézání objektivní pravdy během přípravného řízení, především ve fázi prověřování. Podle obsahu se dělí na obecné a dílčí. Dílčí se zabývají jednotlivými skutkovými okolnostmi, tedy obecnou skupinou těchto pravděpodobnostních okolností jako celku. Dále ji dělíme dle okruhu působení na operativně- pátrací, vyšetřovací a soudní verze.¹⁰⁴

Jednotlivými fázemi při utváření vyšetřovacích verzí jsou získávání podstatných informací o případu, k čemuž slouží především neodkladné a neopakovatelné úkony, následně dochází k jejich rozřídění a vyhodnocení. Poté nastává fáze, ve které dochází k vyslovení a formulaci verzí, těch bývá zpravidla několik, jednotlivé vyšetřovací verze nesmí být v rozporu a musí být podloženy získanými informacemi. V poslední fázi pak dochází k představě důsledků, v případě, že je verze pravdivá.

Vytyčení vyšetřovacích verzí napomáhá celému procesu vyšetřování. Podle nich jsou voleny jednotlivé kriminalisticko taktické metody. Je nutné pečlivě vše rozplánovat a dle toho nadále postupovat.

¹⁰⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 20-27.

14 Zvláštnosti následné etapy vyšetřování

Tato fáze přichází na řadu po určení vyšetřovacích verzí a provedení prvotních úkonů. Jde o zajišťování dalších důkazů a prověřování již získaných. Důležité je zjistit proč osoba TČ spáchala a jak. K tomu slouží znalecké posudky, výpisy z rejstříku trestů, vyšetřovatelé se obrací i na zaměstnavatele, rodinu, zkoumá se psychický stav pachatele. Na závěr je nutné ukončit vyšetřování. Významné postavení mají v této fázi také odborníci a jejich vyjádření. Jedná se především o znalce z oborů: písmoznalectví, daktyloskopie, fonoskopie (zkoumání lidského hlasu a jiných stop ze zvukových záznamů). Pomocí audioexpertízy je možné identifikovat hlasy zúčastněných osob. Což napomáhá i při rozpoznávání okolních zvuků, z čehož je poté možné vydedukovat, kde byla nahrávka pořízena.

Pokud by svědkům či jiným osobám hrozila v souvislosti s poskytnutou výpovědi újma značného rozsahu, pak je možné jejich osobní údaje či podobu utajit. A to pro zachování jejich bezpečí.

Jako podpůrný prostředek bývá využíván výpis z účtu či předstíraný převod, který může v přípravném řízení vyžádat pouze státní zástupce a v řízení před soudem pak předseda senátu, policejní orgán v přípravném řízení může státnímu zástupci podat podnět k provedení tohoto úkonu. Předstíraný převod je ex lege absolutně právně neplatným jednáním, je možné ho využít pouze u úmyslných TČ, což i vyplývá z ustanovení § 158c TrŘ.¹⁰⁵

Používají se také odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu dle ustanovení §88a TrŘ.

Samozřejmě jsou využívány i důkazní prostředky jako u ostatních TČ v následujících kapitolách popíšu ty nejdůležitější a nejtypičtější pro TČ jimiž se zabývám v této práci.

Obvykle se u těchto TČ setkáváme s následujícími úkony:

- výslechy pachatele podle fáze vyšetřování:
 - podání vysvětlení ve fázi prověřování;
 - podezřelého;
 - obviněného;

¹⁰⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

- obžalovaného;
- výslech dalších osob:
 - svědka,
 - znalce;
- konfrontace (ta bývá používána spíše v řízení před soudem než v přípravném řízení);
 - rekognice;
 - znalecké posudky, expertizy, odborná vyjádření;
 - rekonstrukce;
 - rozbor zajištěných dokumentů, zajištění daktyloskopických a jiných stop, rozbor písma na dokumentech;
 - zvukové, ojediněle obrazové záznamy.

Nejvýznamnějším důkazním prostředkem je bezesporu výslech obviněného a svědků. Jelikož ve většině případů, jak již zmiňuji výše, poskytují hlavní zdroj informací. Standardně bývají využívány otázky týkající se charakteristiky obviněného, jeho vzdělání, kariéry, motivu, charakteru a míry zavinění, předmětu protiprávního jednání, místo, čas a počet opakování takového jednání, rozsah, komunikace mezi osobami, jež se na této trestné činnosti jakkoliv podíleli, a mnoho dalších. Výpovědi přispívají k rozlišení osob na spolupachatele, pachatele a svědky, dle toho jakou mírou intenzity se do samotné trestné činnosti zapojily. Jiné následné vyšetřovací úkony se odvíjejí od jednotlivých případů a jsou velice konkrétní.

15 Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnosti kriminalistické prevence

Během preventivní činnosti vyšetřovatelů dochází často k zapojování veřejnosti. V některých případech může být význam zapojení veřejnosti minimální, jindy však velice prospěšný.¹⁰⁶ Já se přikláním k názoru, že je prevence velmi významná, jelikož zastává nejpodstatnější úlohu v rámci předcházení a snižování kriminality příslušníků a zaměstnanců BS.

Prevence je velice zásadní součástí kriminalistiky. První formou je zapojení veřejnosti k zabraňování páchaní TČ. V dnešní době se setkáváme s řadou

¹⁰⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 404.

propracovaných preventivních programů a opatření, o nichž ale většina občanů nemá tušení. To vyplývá i z výzkumu prováděného v průběhu několika let, jehož výsledná data jsou v tabulce Holasovi publikace z roku 2019. Z této tabulky je patrné, že dochází k pozvolnému zvyšování povědomí o preventivních programech v populaci. Většinou se jedná o mladší občany s vyšším vzděláním. Rozdíly jsou patrné také mezi kraji, některé kraje mají propracovanější preventivní programy než jiné nebo je umí lépe prezentovat. Preventivními programy zmiňovanými respondenty jsou především přednášky, plakáty, besedy, kurzy sebeobrany, apod.¹⁰⁷

V případě TČ páchaných příslušníky nebo zaměstnanci BS je nejlepší formou prevence tyto programy cílit především na ně samotné. Prevence uvnitř BS je dalším významným bodem, jde především o vzdělávání zaměstnanců a příslušníků BS v oblasti této TČ. Dle mého názoru takový postup odradí nejednu osobu od páchaní TČ či povzbudí jinou k oznámení podezření.

Pokud se jedná o preventivní opatření a programy pro veřejnost, pak i ta může být v těchto případech přínosem. Veřejnost se např. zbaví strachu z nahlášení podezření, že byl spáchán TČ a naučí se v takové situaci postupovat či na nezákonné postupy reagovat. V některých případech se může nedostatečně informovaná společnost např. domnívat, že postup policejního či jiného orgánu je v souladu se zákonem, přestože není, ale díky preventivnímu programu si této protiprávnosti povšimne. Tedy čím více se dostane tato problematika do povědomí veřejnosti, tím spíše bude trestná činnost klesat a bude se urychlovat a zjednodušovat vyšetřování. Právě policie tvoří nedílnou součást preventivních programů a opatření všeho druhu.

Druhou možností je zapojení veřejnosti při oznamování TČ. K těmto oznámením mohou mít osoby různé důvody. Závisí to na jejich vztahu k páchané trestné činnosti. Může jít o svědky či jiné osoby, které se dozvěděli o TČ zprostředkovaně. Mohou je k tomu vést jejich morální vlastnosti, povinnost a jiné důvody.

Další možností je zapojení veřejnosti v průběhu vyšetřování, kdy má veřejnost velký podíl na vymezení vyšetřovacích verzí, díky informacím, které

¹⁰⁷ HOLAS, Jakub. *Bezpečí, kriminalita a prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 29.

vyšetřovatelům poskytuje v rámci jednotlivých vyšetřovacích úkonů. Veřejnost pomáhá i při dopadení pachatele a spolupachatelů, kdy poskytují informace umožňující jejich snazší identifikaci podle jejich vlastností. Často mohou napomoci při pátrání přímo kolegové pachatele, kteří si u něj všimli neobvyklého chování. Podstatné je dodržet jistou míru utajení totožnosti zapojené veřejnosti, a to především kvůli jejich ochraně. Dostáváme se opět k problematice medializace TČ. Nejčastější forma přiblížení prevence širší veřejnosti se uskutečňuje za pomoci médií, je nutné tedy dostatečně poukazovat na problematiku TČ příslušníků a zaměstnanců BS, ale informace nezkreslovat a nezveřejňovat utajované a citlivé informace.

Cílem je snížení páchaní TČ jednání na maximum. Boji proti trestné činnosti napomáhá především nezávislost, liberalizace, transparentnost, privatizace, tvorba rovnocenného a spravedlivého prostředí, atd. Ideální by bylo vytvoření společnosti, kde se všichni navzájem kontrolují a nahlašují případné podezření dostatečně včas a nezkresleně.

Možnou prevencí je intenzivní sledování vybraných soutěží o veřejné zakázky.

Preventivním opatřením je jednoznačně také zákaz konzumace alkoholu v pracovní době, obecný zákaz požívat drogy. Také četnost kontrol může odpuzovat potenciální pachatele.

Přes veškeré způsoby, které jsem zmínila je hlavním úkolem vyšetřovatelů dodržení dostatečné míry opatrnosti ve vztahu ke svědkům, pachatelům i obětem.

Prevenci napomáhá i GIBS, který jen v průběhu roku 2021 vydal tři metodická doporučení pro činnost BS, tedy o dvě více než v roce 2020. Obsahem většiny těchto doporučení je zdokonalení postupu při kontrolách užívání omamných a psychotropních látek u příslušníku BS, které byla vytvořena jako důsledek narůstajícího množství případů, kdy příslušníci tyto látky zneužívaly. Konkrétně v roce 2020 byly kontroly pozitivní u příslušníku Policie ČR, v roce 2021 pak u Celní správy ČR a Vězeňské služby ČR. Poslední metodické doporučení

se týkalo použití fyzického násilí Vězeňskou službou, které vzniklo v reakci na nálezy ÚS.¹⁰⁸

Prevenzi je možné rozdělit následovně:

- sociální prevence:
 - je zaměřena na eliminaci veškerých negativních vlivů okolí, je zaměřena na změnu podmínek;
- situační prevence:
 - je zaměřena především na eliminaci situací, tedy i možností k páčání TČ;
- viktimologická prevence využívá znalosti o obětech TČ a pomocí preventivních programů a dalších opatření se jim snaží pomáhat, lze dále rozdělit podle adresátů na:
 - primární- která působí vůči celé společnosti;
 - sekundární- která se vztahuje na potencionální pachatele a oběti TČ;
 - terciální- která napomáhá obětem a pachatelům začlenit se zpět do běžného života.

Dle mého názoru není možné dosáhnout úplného vymizení některých TČ BS. Kupříkladu dopravním nehodám nelze stoprocentně předejít i přes veškerou snahu zlepšit prevenci. Co se týká přísnějších trestů, myslím si, že nejsou takovým přínosem.

16 Kazuistika

16.1 Kauza Osm dozorců stíháno ze zneužití pravomoci úřední osoby

„Příslušníci Vězeňské služby ČR měli ve věznicích Valdice ve dvou případech fyzicky napadat odsouzené nebo takovému protiprávnímu jednání přihlížet.“¹⁰⁹

První případ užití násilí se stal v roce 2020. Tehdy provádělo šest dozorců prohlídku cely odsouzeného, aby jim odsouzený prozradil, kde schovává

¹⁰⁸ Generální inspekce bezpečnostních sborů: Výroční zpráva o činnosti 2021. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, 2022. Dostupné také z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2021.pdf

¹⁰⁹ Dostupné z: <https://www.gibs.cz/informacni-servis/tiskove-zpravy/791-osm-dozorcu-stihano-ze-zneuzeni-pravomoci-uredni-osoby>.

nepovolené věci. K tomu užili fyzického násilí. Druhý případ se pak odehrál o rok později. V tomto případě byl odsouzený opět napaden při prohlídce v cele, pachatelem byl jeden dozorce z prvního případu a další dva dozorcí měli incidentu přihlížet.

Policejní orgán GIBS zahájil, po důkladném prověřování za pomoci znaleckých posudků z oboru lékařství a dalších důkazů, v roce 2021 trestní stíhání proti všem osmi příslušníkům Vězeňské služby ČR. Dva z nich byli obviněni ze zvláště závažného zločinu zneužití pravomoci úřední osoby a z přečinu vydírání a zbylí dozorcí byli stíháni z přečinu zneužití pravomoci úřední osoby.

Oznámení prvního případu podal GIBS jiný odsouzený, druhý případ oznámil příslušný kontrolní orgán Vězeňské služby ČR.¹¹⁰

Téhož roku vedla GIBS trestní stíhání také proti sedmi dozorcům z věznice Světlá nad Sázavou, kde docházelo k psychickému i fyzickému mučení odsouzené ženy. Následně byla podána státním zástupcem obžaloba pro TČ mučení a jiné nelidské a kruté zacházení.¹¹¹

16.2 Kauza Bereta

Kauza Bereta je aktuálním případem, který dokonale poslouží jako ukázka trestné činnosti, ve které se zapojilo dokonce více příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů, a nejen těch. Jedná se o neuzavřenou kauzu. Obžaloba viní policisty Igora Gáboríka a Vladimíra Zmrhala, Radka Holuba- detektiva protikorupční jednotky, celníka Pavla Šímu a státní zástupkyni Dagmar Máchovou ze spáchání trestných činů zneužití pravomoci úřední osoby, přijetí úplatku, podplacení, neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací, porušení tajemství listin a podílnictví. Tato organizovaná skupina měla vynášet informace z několika trestních řízení. Kauza Bereta se netýká pouze jednoho případu, jednalo se o několik trestních řízení, ze kterých unikaly informace. Každému obžalovanému je přikládán za vinu jiný počet případů a i kvalifikace skutků je odlišná, jelikož měl každý v kauze své postavení a vlastní úlohu, a proto tedy nejsou všichni stíháni pro totožný trestný čin.¹¹²

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2021.pdf.

¹¹² Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/bereta-kauza-soud-okresni-igor-gaborik-dagmar-machova_2106171252_sto.

Policie obvinila nejprve v květnu 2016 dva výše jmenované policisty (Gáboríka a Holuba), následně v říjnu téhož roku státní zástupkyni Máchovou a o dva roky později i posledního policistu Zmrhala. Celou kauzu nejprve prošetřoval Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, později po policejní reformě, Národní centrála proti organizovanému zločinu. Dozorující státní zástupkyní je vrchní státní zástupkyně Lenka Bradáčová.

„Obžaloba tvrdí, že Máchová, Holub a Šíma poskytovali Gáboríkovi, který pracoval jako soukromý detektiv, neveřejné informace z různých trestních řízení – například o domovních prohlídkách v kauze Nemocnice Na Homolce nebo prověřování smluv mezi pražským dopravním podnikem a společností Rencar. Gáborík údajně předával informace dál, zejména klientům své společnosti nebo lidem, kterých se informace týkaly, a v některých případech za to podle obžaloby od klientů společnost inkasovala peníze.“¹¹³

Zmrhal se měl podle obžaloby dopustit v jednom případě předávání informací společně s Gáboríkem. Celníka Šímu viní ze tří činů. Za prvé, že nechal na Gáboríkovu žádost lustrvat akcionáře karlovarského hotelu Pupp a tyto informace mu předat, Gáborík pak informace předával dál. Jako protislužbu měl Gáborík přislíbit Šímovi bezplatné zapůjčení automobilu, k němuž však nedošlo. Ve druhém případě zjišťoval opět Šíma informace pro Gáboríka se stejným příslibem a do třetice měl Šíma poskytnout informace o postupu Celní správy ČR v trestních řízeních, jež se týkala nezákonného dovozu, zpracování a distribuce tabákových výrobků.¹¹⁴

¹¹³ Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3303065-bereta-je-pred-soudem-zacalo-liceni-s-byvalymi-policisty-a-statni-zastupkyni-podle>.

¹¹⁴ Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3303065-bereta-je-pred-soudem-zacalo-liceni-s-byvalymi-policisty-a-statni-zastupkyni-podle>, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3252020-kaucha-bereta-se-k-dosetreni-nevrati-rozhodl-soud-hlavni-liceni-ma-byt-v-breznu>.

Závěr

Závěrem bych zhodnotila cíle, které jsem si stanovila v samotné úvodu diplomové práce. Během sepisování jsem se snažila o přiblížení problematiky vyšetřování TČ páchaných příslušníky nebo zaměstnanci BS. TČ spáchané příslušníky nebo zaměstnanci BS jsou závažným problémem současné doby, který ovlivňuje celou společnost. Díky přístupu k výzbroji, citlivým informacím apod., jsou tyto TČ zvláště nebezpečné. Přestože čísla stíhaných osob nejsou alarmující oproti jiným TČ, vyváží tento rozdíl právě svou nebezpečností a propracovaností.

Jádrem práce a tedy i hlavním cílem bylo uceleně popsat metodiku vyšetřování vybraných skupin TČ spáchaných příslušníky nebo zaměstnanci BS v souvislém textu za pomoci vytyčených subcílů práce, které tvořily jednotlivé kapitoly a podkapitoly této diplomové práce. Pro proniknutí do metodiky vyšetřování TČ a k jejímu pochopení je nutné poznat i jednotlivé TČ a BS, jejichž příslušníci nebo zaměstnanci jsou pachatelé těchto TČ. Proto jsem v počátečních kapitolách popisovala právě tyto subcíle, kdy bylo nutné propojit zákonná ustanovení s praxí fungování BS a jejich vnitřním uspořádáním. Pokusila jsem se vymezit stručně základy, jelikož se nejednalo o hlavní cíl práce a obsahově by nebylo možné dodržet stanovený rozsah práce, jak bylo již zmíněno v úvodu. Za použití komentářů k zákonům se mi podařilo docílit uceleného textu, který není pouhým opisem zákona, tak jak je pro každého možné si ho dohledat.

Okrajově bylo nutné zmínit i určitá specifika ve vztahu k TrŘ jako jsou: policejní orgán, použití agenta a testy spolehlivosti. Všechny tyto komponenty napomáhají k pochopení fungování BS, jejich kontrole a přijímání příslušníků či zaměstnanců BS. Výčet veškerých specialit a jejich detailní popis by jistě stačil na sepsání samostatné práce, ale v mém případě byly použity opět jako subcíle.

V dalších kapitolách jsem se již věnovala metodice vyšetřování jako takové a její jednotlivé části jsem rozdělila do samostatných kapitol. Zprvu jsem popsala typické kriminální situace a typické způsoby páchaní. Tedy kdy a jak dochází k těmto TČ.

Nedílnou součástí jsou také typické vlastnosti pachatelů a obětí, jejich osobnost, která je jedním z hlavních komponentů kriminalistické charakteristiky a metodiky. I osobnost pachatele je zásadní pro pochopení, proč pachatel TČ spáchal. K popisu jsem využila také tiskové zprávy a soudní rozhodnutí. Neméně podstatnou

částí jsou pak stopy typické pro vyšetřování trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců BS, které jsou další částí. Zvláštnosti předmětu vyšetřování a zvláštnosti podnětů k vyšetřování jsou důležité hlavně kvůli době mezi spácháním a oznámením TČ, kdy může dojít ke ztrátě či skrytí významných stop nebo i pachatele. Podněty bývají často směřovány jako „útoky“ proti příslušníkům nebo zaměstnancům BS, a tak je nutné je prověřit a posoudit, zda se jedná o nepravdivé oznámení za účelem „očernit“ jméno BS nebo konkrétní osoby či nikoliv. V dalších kapitolách jsem se zabývala také zvláštnostmi prvotních vyšetřovacích a operativně pátracích úkonů, zvláštnostmi kriminalistických verzí, plánování a organizace vyšetřování, zvláštnostmi následné etapy vyšetřování, zvláštnostmi zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnostmi kriminalistické prevence.

Množství zdrojů, které jsem při sepisování práce měla k dispozici, bylo ve výsledku dostatečné. Jednalo se především o publikace v tištěné podobě. Zdrojů přímo k vybranému tématu bylo minimum, avšak ostatní metodiky a knihy, týkající se kriminalistiky obecně ve spojení s reálnými případy, propojené s tiskovými zprávami, zprávami o činnosti GIBS apod. mi pomohli utvořit srozumitelný a odpovídající text. Značná část práce se opírala také o zákonná ustanovení, k jejichž výkladu jsem často využívala příslušné komentáře. Prostudovala jsem odborné články a k obohacení práce jsme si dovolila zmínit i skutečný případ, který jsem se pokusila shrnout a na zajímavé otázky jsem se zeptala přímo samotného ředitele GIBS brig. gen. JUDr. Bc. Radima Dragouna, Ph.D.

Při psaní této práce jsem používala především metodu komparační, k čemuž mi posloužily níže zmíněné publikace a další zdroje.

Jelikož je kriminalistika rozsáhlým oborem, který se stále vyvíjí, není možné vytvořit jeden jednotný postup, metodiku vyšetřování, podle které by měli být vyšetřovány všechny TČ páchané příslušníky nebo zaměstnanci BS. S postupem času se vyvíjí a zdokonalují i ostatní jednotlivé metodiky vyšetřování TČ.

Je možné ale vymezit některé společné rysy a ve většině případů metodiku používat, to bylo také mým cílem. Stručným shrnutím bych tedy ráda v tomto závěru zopakovala některé hlavní a často se opakující body u jednotlivých mnou vybraných skupin TČ. Lze tedy konstatovat, že většina TČ, kterých se příslušníci nebo zaměstnanci BS dopouštějí, jsou TČ úmyslnými, a to také z důvodu, že převážná většina jednání nedbalostních bývá nakonec vyhodnocena jako kázeňský

přestupek. Jedná se především o TČ páchané řízenými pracovníky, nikoliv pracovníky výše postavenými. Což může být podmíněno jak věkem, tak především roky strávenými ve služebním či pracovním poměru. Jedná se také převážně o TČ dokonané, zřídka se setkáváme s ohlášenými podezřeními, že by mohl být TČ spáchán v budoucnu, ale i takové případy jsou. Jednou z komplikací vyšetřování je také únik informací o ještě neuzavřeném případě a následná medializace těchto informací. Případně únik informací, které se dostávají do rukou osob zúčastněných na páchání TČ.

Pokud se jedná o extrémní situace, všichni se jednotně shodneme na tom, že není možné postupovat přesně podle vymezených instrukcí. Avšak není ani možné, aby se vyšetřování TČ provádělo na každém konci republiky odlišně. Stejně jako není možné vyšetřovat vraždu v Plzni jinak než vraždu, jež byla spáchána v Olomouci. Pokud by došlo k vytvoření metodiky. Pro veřejnost by se jednalo o projevení snahy o urychlování vyšetřování, snižování kriminality a do jisté míry i prevenci. Vyšetřovatelům by se jistě vytvořením příslušné metodiky ulehčila práce.

Při sepisování této práce jsem došla také ke zjištění, že metodiku vyšetřování příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů doprovází mnohá úskalí. Hlavní problém spočívá v křivých obviněních. Jak jsem již zmiňovala, s touto tendencí se setkáváme hojně. Významnou rolí je tedy především prověřování podnětů a shromažďování stop a důkazů. S tímto souvisí i další významné zjištění. Samotné vyšetřování je až reakcí na spáchaný TČ, a tak je nutné počáteční podezření, že byl spáchán TČ dostatečně prověřit. Takové podezření se může nakonec ukázat jako nepodložené, nepravdivé či se může jednat o „pouhý“ kázeňský přestupek. Hranice mezi TČ a kázeňským přestupkem v mnoha situacích není dostatečně ostrá, a tak je nutné na počátku vyšetřování zvážit všechny možné postupy a zařadit jednání správně.

Na úplný závěr nutno akcentovat skutečnost, že nikdy nebude možné popsat veškeré situace prostřednictvím jediné metodiky, jelikož osobnost pachatele a každý spáchaný TČ jsou originální.

Resumé

Téma diplomové práce je „Metodika vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky nebo zaměstnanci bezpečnostních sborů“.

Má diplomová práce je rozdělená na jednotlivé kapitoly a podkapitoly. První část se zabývá pojmem, postavením a specifikami bezpečnostních sborů. K pochopení práce je nutné zmínit i některá specifika a speciality ve vztahu k trestnímu řádu.

V další části jsem se zaměřila na popis jednotlivých trestných činů páchaných příslušníky nebo zaměstnanci bezpečnostních sborů a v následujících kapitolách jsem se věnovala samotnému hlavnímu cíli práce a to metodice vyšetřování.

Za pomoci tištěných publikací, zákonů s komentáři, judikatury a i aktuálních případů jsem se pokusila vytvořit ucelený, srozumitelný dokument. Který je systematicky seřazen, proto jsem také zvolila výše zmíněné členění práce.

Na samotný závěr jsem si dovolila použít i konkrétní případ, který se stal v minulých letech. Také jsem vytvořila tabulky vycházející ze statistik Generální inspekce bezpečnostních sborů a doplnila o rozhovor s ředitelem GIBSu.

Cizojazyčné resumé

The topic of the master thesis (“thesis“) is "Methodology of investigation of criminal offences by members or employees of security forces".

My thesis is divided into chapters and subchapters. The first part deals with the concept, status and specifics of security forces. To understand the thesis, it is necessary to mention some specifics and specialties in relation to the Criminal Procedure Code.

In the next part I focused on the description of individual crimes committed by members or employees of security forces and in the following chapters I dealt with the main objective of the thesis itself, namely the methodology of investigation.

With the help of printed publications, laws with commentaries, case law and actual cases, I have tried to create a coherent, comprehensible document. Which is systematically arranged, which is why I have chosen the above-mentioned structure of the work.

At the very end, I took the liberty to use a specific case that happened in the past years. I also created tables based on the statistics of the General Inspectorate of Security Forces and supplemented them with an interview with the director of the GIBS.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

1. BÁRTA, Milan. *Inspekce ministerstva vnitra v letech 1953-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. ISBN 978-80-87211-27-4.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.
3. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.
4. HOLAS, Jakub. *Bezpečí, kriminalita a prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. ISBN 978-80-7338-185-1.
5. HRUDKA, Josef a Benedikt VANGELI. *Zkouška spolehlivosti - explikace, aplikace, efektivita*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-415-1.
6. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.
7. CHMELÍK, Jan. *Extremismus*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-376-6.
8. KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.
9. KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-869-3.
10. MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-604-2.
11. MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 382-87-92.
12. MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 807-17-9878-9.

13. NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-195-3.
14. PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-589-0.
15. PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0.
16. PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2.
17. *Reforma Policie České republiky aneb POMÁHAT A CHRÁNIT*. Praha: CEVRO Institut, o.p.s., 2012. ISBN 978-80-8725-15-1.
18. RYBÁŘ, Miroslav. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*: Nava, 2008. ISBN 978-80-7211-275-3.
19. STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-370-4.
20. STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-258-5.
21. STRAUS, Jiří. *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4.

Právní předpisy

1. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod
3. Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky
4. Zákon č. 341/2011 Sb. Zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů
5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Komentáře právních předpisů

1. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

2. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.
3. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.
4. ŠKODA, Jindřich. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-447-3.
5. TOMEK, Petr. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů: s komentářem, poznámkami a judikaturou*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Olomouc: ANAG, 2019. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7554-234-2.

Výroční a tiskové zprávy

1. Generální inspekce bezpečnostních sborů: Výroční zpráva o činnosti 2020. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, 2021. Dostupné také z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf
2. Generální inspekce bezpečnostních sborů: Výroční zpráva o činnosti 2021. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, 2022. Dostupné také z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2021.pdf
3. Ministerstvo vnitra, Inspekce Policie České republiky: Zpráva o činnosti Inspekce Policie České republiky a o trestné činnosti policistů Policie České republiky za rok 2009. Praha: Ministerstvo vnitra, 2010. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zprava-o-cinnosti-inspekce-policie-ceske-republiky.aspx>
4. <https://www.gibs.cz/informacni-servis/tiskove-zpravy>
5. <https://www.gibs.cz/informacni-servis/tiskove-zpravy/791-osm-dozorcu-stihano-ze-zneuziti-pravomoci-uredni-osoby>

Internetové zdroje

1. <https://www.hzscr.cz/hasicky-zachranny-sbor-ceske-republiky.aspx>
2. <https://www.mvcr.cz/clanek/verejny-poradek.aspx>
3. <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skp.aspx>

4. <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-terorismu-extremismu-a-kyberneticke-kriminalite.aspx>
5. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/bereta-kauza-soud-okresni-igor-gaborik-dagmar-machova_2106171252_sto
6. <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3252020-kauza-bereta-se-k-dosetreni-nevrati-rozhodl-soud-hlavni-liceni-ma-byt-v-breznu>
7. <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3303065-bereta-je-pred-soudem-zacalo-liceni-s-byvalymi-policisty-a-statni-zastupkyni-podle>

Judikatura

1. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 04. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1555/2012

Přílohy

Seznam příloh:

1. Rozhovor s ředitelem GIBSu brig. gen. JUDr. Bc. Radima Dragouna, Ph.D
2. Tabulky se statistikou získané ze zpráv o činnosti GIBS

1. Rozhovor s ředitelem GIBSu brig. gen. JUDr. Bc. Radima Dragouna, Ph.D

1. Co nebo kdo nejvíce komplikuje vyšetřování trestných činů zaměstnanců bezpečnostních sborů?

Zásadním způsobem nekomplikuje vyšetřování nic, jsou to spíše určité drobnosti. Ale pokud bych přece jen měl něco vvpíchnout, je zřejmě tím hlavním problémem, že většina pachatelů z řad příslušníků bezpečnostních sborů má znalosti v oblasti trestního práva, metod a forem práce orgánů činných v trestním řízení, které jsou obdobné i pro policejní orgán GIBSu. Tomu přizpůsobují svojí trestnou činnost i případnou obhajobu.

2. Vnímáte snahu o „zakrývání“ trestné činnosti příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů?

Solidarita v tomto směru není nijak přehnaná. Je to případ od případu. Také závisí na tom, v jakém kolektivu pachatel působí. Jinak to s profesní kolegiálitou bude u Útvaru rychlého nasazení Policie ČR, u příslušníků

hlídkové služby sloužících v první linii a jinak třeba u kriminalistů. V některých kauzách detekujeme účelové výpovědi kolegů, či „ztrátu paměti“. Občas se však setkáváme i s opačným fenoménem a tím je účelové „očerňování“ kolegů, většinou se jedná o anonymní oznámení.

3. Jaká je míra a snaha o utajování TČ?

Je to pouze můj odhad, ale myslím si, že výrazně větší procento je oznámených trestných činů, než těch zatajovaných. Bude opět záležet na okolnostech. Vyzrazení „realizace“ závažného případu jedním ze zúčastněných policistů za finanční obnos bude nepochybně podléhat výrazně většímu odsudku, než třeba pokud policista, na kterého zaútočí na ulici agresivní útočník, při svém zákroku překročí zákonnou míru použití donucovacího prostředku. Zájmem většiny příslušníků bývá odhalení pachatele z jejich řad, který kazí dobré jméno bezpečnostního sboru, může ohrozit výsledky jejich práce, či dokonce jejich život a zdraví při utajovaných policejních operacích. Ve výrazně menší míře dochází ke krytí deliktního jednání. Motivací může být „podržení“ kolegy nebo u vedoucích pracovníků obava ze skandalizace jimi řízeného celku. V takových případech se většinou jedná o méně závažná jednání hraničící svojí s kázeňským deliktem.

4. V jaké fázi trestného činu nejčastěji dochází k oznámení činu a jaké jsou zdroje podnětů?

O trestné činnosti se můžeme dozvědět vlastní operativně pátrací činností. Operativní rozpracování takových informací poté umožňuje dokumentovat trestnou činnost v reálném čase, opatřit větší míru důkazů i ukončení jednání pachatelů ještě před dokonáním trestného činu.

Řada oznámení přichází od občanů, anebo ze samotných bezpečnostních sborů. K odhalení trestného činu příslušníka nebo zaměstnance bezpečnostního sboru dochází také v rámci vyšetřování jiného případu. Sofistikovanější organizované kriminální skupiny často využívají svůj kontakt v Policii ČR. Ten zjišťuje či ověřuje informace z policejních databází, trestních spisů.

Občas se dozvídáme o spáchání trestného činu z veřejných zdrojů - médií.

Rozhodně v celkovém množství převažují dokonané trestné činy. Ale závisí to na době oznámení, rychlosti dokumentace i charakteru trestného činu.

5. Co nebo kdo má největší zásluhu na samotném průběhu vyšetřování těchto TČ?

Jednoznačně samotná generální inspekce ve spolupráci s Policií ČR, ostatními bezpečnostními sbory. Nezastupitelnou roli mají státní zástupci vykonávající dozorová oprávnění.

GIBS při odhalování a dokumentaci trestné činnosti využívá nejen svoje prostředky, ale též např. policejní databáze, při výjezdu na místě činu využíváme kriminalistický výjezd, při dopravních nehodách skupinu dopravních nehod, odposlechy telefonů nasazujeme prostřednictvím specializovaného pracoviště policie, využíváme znalecká pracoviště Policie ČR nebo Vojenské policie, při zadržení nebezpečných pachatelů využíváme policejní zásahové jednotky atd.

6. Jaký je Váš názor na medializaci TČ příslušníků nebo zaměstnanců BS?

Medializujeme pouze vybrané případy v počtu cca 10-12 tiskových zpráv za rok. Jedná se zejména o korupční případy, úniky informací, zneužití pravomoci veřejného činitele obchod s narkotiky apod.

Naopak se vyhýbáme prezentaci zvláště zavržení hodných jednání, které jsou v řadách bezpečnostních sborů zcela ojedinělé, ale které by vzbudily nepřiměřené negativní reakce veřejnosti a mohly na delší dobu neúměrně narušit důvěru mezi veřejností a dotčeným bezpečnostním sborem.

Na druhou stranu nejen svoji činnost i mediální prezentaci se snažíme provádět tak, abychom požívali důvěry mezi příslušníky bezpečnostních sborů ale zejména veřejnosti, že se nemusí obávat oznamovat trestnou činnost.

7. Jak rozsáhlé (početně) týmy se vyšetřováním zabývají?

Záleží na tom, o jak skutkově a důkazně složitý případ se jedná. Většinou se případem zabývá jedno oddělení, které může být, v případě potřeby, posíleno v rámci týmu kolegy z jiného oddělení. Při tzv. realizaci (zadržení

pachatelů, realizování zajišťovacích úkonů) může být zapojeno i několik desítek příslušníků najednou včetně příslušníků jiných bezpečnostních sborů. V některých případech zakládáme i společné pracovní týmy s Policíí ČR.

8. Jaký je Váš názor na potřebnost metodiky vyšetřování příslušníků nebo zaměstnanců BS?

Vytvoření metodiky vyšetřování trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců bezpečnostních sborů je záležitost velice komplikovaná. Vzhledem k různorodosti trestných činů, které jsou touto skupinou páčány, není možné utvořit jednu univerzální metodiku. Toto je dle mého názoru možné pouze pro určitou skupinu trestných činů se shodnými znaky např. trestné činy zneužití pravomoci úřední osoby ve formě úmyslného nezákonného ovlivňování trestního řízení, prodej informací z trestních spisů, korupční trestné činy apod.

Ovšem i kvalifikované odborné zamýšlení nad tímto tématem a pojmenování nejčastějších problémů je jistě přínosem.

9. Jaký je Váš názor na opakování trestných činů příslušníků nebo zaměstnanců BS?

Ke klasické recidivě nemůže dojít, jelikož nejpozději po pravomocném odsouzení za úmyslný trestný čin je automaticky skončen služební či pracovní poměr.

Vzpomínám si ale na případ, kdy dopravní policisté, kteří byli zproštěni obžaloby za ukládán pokut bez vydání bloků. Toto trestní řízení je od jejich trestné činnosti neodradilo, naopak je utvrdilo v tom, že jsou nepostižitelní a v tomto jednání znovu „pokračovali“. A za toto pozdější jednání nakonec byli pravomocně odsouzeni.

2.Tabulky se statistikou získané ze zpráv o činnosti GIBS

V níže přiložených tabulkách jsou pro srovnání uvedeny údaje za roky 2019, 2020, 2021.

Počty stíhaných osob a zastoupení podle pohlaví a typu osoby:

Stíhané osoby	Rok 2019	2020	2021
celkem	142	182	186
PO	0	0	4
FO	142	182	182
Muži	127	159	165
Ženy	15	23	17

Podle věku pachatele:

Věk pachatele	2019	2020	2021
18-24	12	16	10
25-29	19	33	27
30-34	30	23	22
35-39	21	20	22
40-44	23	28	38
45-49	12	32	32
50-99	25	30	31

Podle délky strávené výkonem služby nebo zaměstnání u BS:

Délka strávená u BS	2019	2020	2021
00-04	33	37	37
05-09	15	20	22
10-14	23	29	37
15-19	21	20	22
20-24	8	15	22
25-99	15	20	18

Podle pachatelovi funkce:

Funkce	2019	2020	2021
Vedoucí – řídicí pracovník	4	10	17
Řízený pracovník	123	131	141

Statistiky vztahující se pouze k roku 2021:

Podle BS, jehož byl pachatel příslušníkem nebo zaměstnancem:

Policie	Věžeňské služby	Celní správa	Zaměstnanec Policie	Zaměstnanec Věžeňské služby	Zaměstnanec Celní správa	Osoby mimo BS	PO
95	47	3	7	5	1	24	4

Podle způsobu zavinění:

Úmysl	68	42	1	6	5	1	24	4
Nedbalost	27	5	2	1	0	0	0	0

Podle stádia TČ:

Dokonaný	93	46	3	6	5	1	24	4
Pokus	2	1	0	0	0	0	0	0

Podle toho, zda se příslušník nebo zaměstnanec BS nacházel ve službě, zaměstnání či nikoliv:

V době služby/ pracovní době	43	31	1	0	5	1	----	----
Mimo službu/ pracovní dobu	52	16	2	7	0	0	----	----

Podle toho, zda byl TČ spáchán v souvislosti se zneužitím postavení či nikoliv:

V souvislosti se zneužitím postavení	40	29	1	0	5	1	----	----
Nesouvisející se zneužitím postavení	55	18	2	7	0	0	----	----

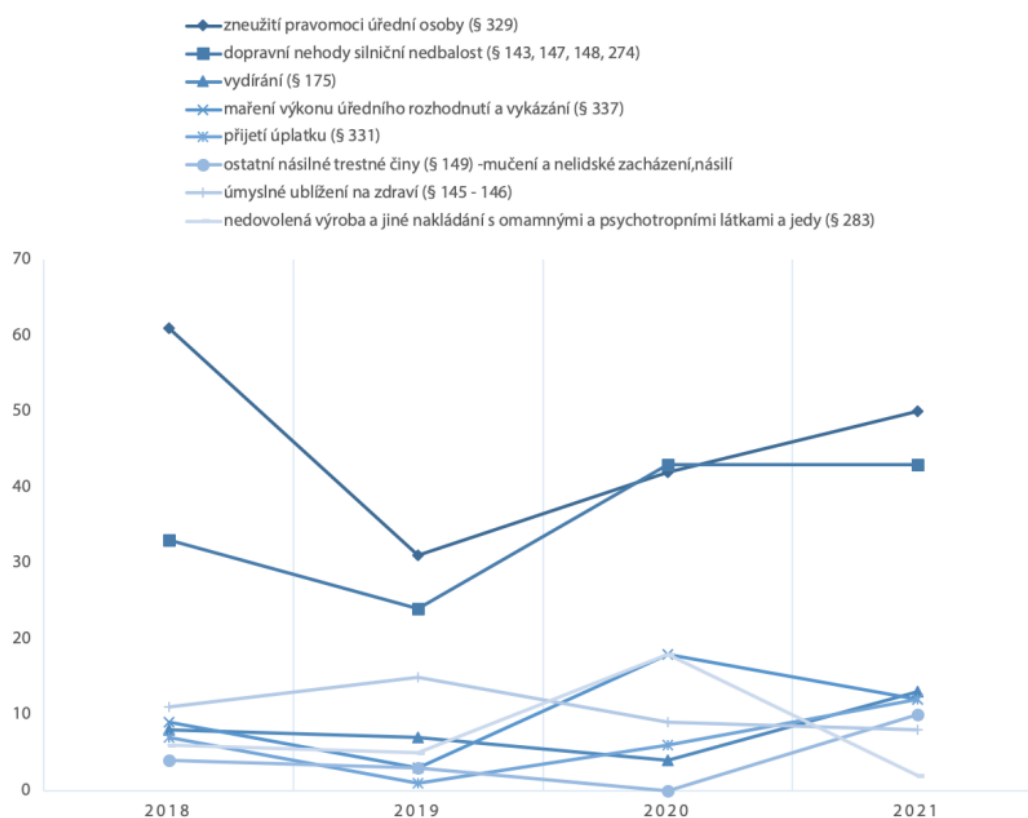
Podle původu podnětu:

Vlastní poznatky	58
Vyloučeno z vlastních čísel trestních spisů 18	18
Policie	194
Vězeňská služba	32
Celní správa	6
Fyzická osoba	66
Státní zastupitelství	29
Ostatní (Armáda České republiky, finanční úřad, právnické osoby atd.)	8

Podle služební hodnosti a hodnostního označení:

Referent – rotný	0
Vrchní referent – strážmistr	5
Asistent – nadstrážmistr	13
Vrchní asistent – podpraporčík	38
Inspektor – praporčík	42
Inspektor – nadpraporčík	1
Vrchní inspektor – nadpraporčík	9
Vrchní inspektor – podporučík	8
Komisař – poručík	7
Komisař – nadporučík	1
Vrchní komisař – kapitán	12
Vrchní komisař – major	2
Rada – podplukovník	4
Rada – plukovník	2
Vrchní rada – plukovník	1

POROVNÁNÍ NEJČASTĚJŠÍCH TRESTNÝCH ČINŮ ZA ROKY 2018 - 2021

Zdroj: Zpráva o činnosti GIBS za rok 2021 (Generální inspekce bezpečnostních sborů: Výroční zpráva o činnosti 2021. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů, 2022. Dostupné také z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2021.pdf)

Tabulky povědomí o preventivních akcích a preventivních aktivitách v jednotlivých krajích ČR:

Tabulka 9: Povědomí o nějaké preventivní akci v okolí (%)

	ANO
2005	10
2012	9
2017	18
2018	22

Tabulka 41: Účast na preventivních aktivitách v obci dle krajů

	ANO (%)	Zúčastnil se respondent nebo rodinný příslušník (% z těch, co o nějaké aktivitě věděli)
Praha	12	22
Středočeský kraj	22	30
Jihočeský kraj	21	28
Plzeňský kraj	21	61**
Karlovarský kraj	19	55
Ústecký kraj	18	34
Liberecký kraj	26**	60**
Královéhradecký kraj	23	7
Pardubický kraj	6	30
Kraj Vysočina	7	50
Jihomoravský kraj	11	43
Olomoucký kraj	13	21
Zlínský kraj	31**	67**
Moravskoslezský kraj	24**	47
Celá ČR	18	39

**statisticky významné na hladině $p < 0,01$

Zdroj: HOLAS, Jakub. *Bezpečí, kriminalita a prevence. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.*